

NORLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Evaluering av KLAF og Ung Vesterålen

To tiltak mot ungt utenforskap i Nordland

Lea Louise Videt og Iselin Silja Kaspersen

NORLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Evaluering av KLAFF og Ung Vesterålen

To tiltak mot ungt utenforskap i Nordland

Lea Louise Videt og Iselin Silja Kaspersen

PUBLIKASJONSINFO

Copyright © 2023 NORDLANDSFORSKNING
Utgitt av Nordlandsforskning AS

Nordlandsforskning AS
Postboks 1490
N-8049 Bodø
Tlf. +47 754 11 810
nf@nforsk.no
www.nordlandsforskning .no

Tittel: Evaluering av KLAFK og Ung Vesterålen.
To tiltak mot ungt utenforskap i Nordland
NF-Rapport nummer: 8/2023
ISBN (digital): 978-82-7321-877-3
ISSN (digital): 2704-0348

Forfatter(e): Lea Louise Videt og Iselin Silja Kaspersen
Publikasjonsdato: 21. august 2023
Forskningsleder: Ragnhild Holmen Waldahl
Oppdragsgiver: Nordland Fylkeskommune
Antall sider: 46
Salgspris: 0 NOK

Innholdsfortegnelse

1. INTRODUKSJON.....	3
1.1. DISPOSISJON OG PROBLEMSTILLING	3
1.2. BAKGRUNN – UNGT UTENFORSKAP I NORDLAND.....	4
1.3. FORSKNINGSMETODE.....	5
<i>Individuelle intervju.....</i>	5
<i>Gruppeintervju.....</i>	6
<i>Spørreundersøkelse .....</i>	7
2. KLAFF - KLAR FOR FREMTIDEN	8
2.1. ORGANISERING.....	8
<i>Økonomi .....</i>	9
2.2. MÅL.....	9
<i>Målgruppen .....</i>	9
2.3. METODER OG TILTAK	10
<i>Fase 1: Inntak til KLAFF.....</i>	11
<i>Fase 2: Kartlegging .....</i>	12
<i>Fase 3: Tiltak og aktiviteter på KLAFF.....</i>	12
<i>Fase 4: Utfall.....</i>	13
<i>Koordinatorrolle.....</i>	13
2.4. ERFARING TIL ANSATTE OG LEDERE VED KLAFF	14
<i>Ledelsen og ansatte om utfordringen med drift av KLAFF.....</i>	15
2.5. ERFARING TIL UNGE DELTAKERE VED KLAFF	16
<i>Erfaringene til ungdommene fra spørreundersøkelsen.....</i>	16
<i>Erfaringene til ungdommene fra intervju - to fortellinger.....</i>	20
<i>Kort oppsummert om ungdommene sine erfaringer.....</i>	22
3. UNG VESTERÅLEN	23
3.1. ORGANISERING.....	23
<i>Økonomi .....</i>	24
3.2. MÅL.....	25

3.3.	METODER OG TILTAK	25
	<i>Inntak til Ung Vesterålen .....</i>	<i>27</i>
	<i>Tiltak og aktiviteter i Ung Vesterålen .....</i>	<i>28</i>
	<i>Utfall .....</i>	<i>29</i>
	<i>Koordinatorrolle.....</i>	<i>30</i>
3.4.	ERFARING TIL ANSATTE OG LEDERE VED UNG VESTERÅLEN	30
	<i>Ansattes erfaringer .....</i>	<i>30</i>
	<i>Ledelsens erfaringer.....</i>	<i>32</i>
3.5.	ERFARING TIL UNGE DELTAKERE VED UNG VESTERÅLEN	33
	<i>Erfaringene til ungdommene fra spørreundersøkelsen.....</i>	<i>34</i>
	<i>Erfaringene til ungdommene fra intervju - to fortellinger.....</i>	<i>Feil! Bokmerke er ikke definert.</i>
4.	AVSLUTTENDE ANALYSER OG KONKLUSJON.....	41
	<i>Sosial inkludering.....</i>	<i>41</i>
	<i>Behov for alternative opplæringsarenaer .....</i>	<i>42</i>
	<i>Tverrsektorielt samarbeid.....</i>	<i>42</i>
4.1.	KONKLUSJON OG ANBEFALINGER	42
	<i>Avsluttende anbefalinger fra involverte aktører.....</i>	<i>44</i>
	REFERANSER	45

Forord

Denne evalueringen er utarbeidet av Nordlandsforskning på oppdrag fra Nordland Fylkeskommune. Vi ønsker å takke Fylkeskommunen ved Trine Kristensen, Mette Vassbotn Edvardsen og Anne Grethe Dølvik for et interessant oppdrag og et godt samarbeid.

En særlig takk skal rettes til ungdommer, ansatte og ledere ved KLAFF og Ung Vesterålen som har stilt i intervju og delt sin erfaring. Også takk til tidligere deltakere i KLAFF og Ung Vesterålen som har deltatt i spørreundersøkelse.

1. Introduksjon

KLAFF og Ung Vesterålen er to tilbud i Nordland som har til felles at de søker å hindre ungt utenforskap ved å hjelpe ungdommer inn i utdanning eller arbeid. KLAFF står for *klar for fremtiden* og er et tilbud for ungdommer i Indre Salten mellom 15 og 21 år som er utenfor utdanning og arbeid. KLAFF holder til på Fauske. Ung Vesterålen er et tilbud for ungdommer i aldersgruppen 15-24 år som har behov for individuell tilrettelegging for å komme gjennom videregående, eller som trenger støtte for å komme i jobb. Ung Vesterålen har sine lokaler i Sortland. Disse to prosjektene er utviklet uavhengig av hverandre, men har samme visjon: å forebygge at ungdommer ender i utenforskap.

Både KLAFF og Ung Vesterålen har vært finansiert i en prosjektperiode fra 2019 til 2022. Etter prosjektperioden har begge fått delvis finansiering for videre arbeid i skoleåret 2022/2023. I skrivende stund er det likevel usikkert om prosjektene vil få tilstrekkelig finansiering for å fortsette for skoleåret 2023/2024, og hvor lenge prosjektene i så fall vil bli finansiert.

1.1. Disposisjon og problemstilling

Denne rapporten er et resultat av Nordlandsforskning sin evaluering av KLAFF og Ung Vesterålen.

Den overordnede problemstillingen for evalueringen er å finne ut hvordan tiltakene Ung Vesterålen og KLAFF er organisert, og hvordan ansatte og deltakere opplever at ulike aspekter ved tiltakene fungerer. Vi har hatt hovedfokus på å frembringe kvalitative data som belyser erfaringene til ungdommer, ansatte og ledere av de to tiltakene.

Ut fra problemstillingen har vi jobbet ut fra to delundersøkelser med ulike målsetninger, 1) å kartlegge hvordan de to tiltakene er organisert, hvilke mål de jobber mot og hva som kjennetegner tiltakene og metodene som benyttes, og 2) å undersøke i hvilken grad ansatte og brukere opplever at tiltakene fungerer for å inkludere ungdommer som står utenfor utdanning eller arbeid.

Siden KLAFF og Ung Vesterålen er to ulike prosjekter som drives på litt forskjellig vis, vil evalueringen beskrive de to tiltakene hver for seg. Det er imidlertid mange likheter mellom KLAFF og Ung Vesterålen, og mellom erfaringene til både ansatte og deltakere ved de to tilbudene. Derfor kan noen av beskrivelsene fremstå gjentakende for de som ønsker å lese rapporten i sin helhet. Vi har valgt denne strukturen for at beskrivelsene av KLAFF og Ung Vesterålen også skal kunne leses hver for seg. En sammenlikning av de to tilbudene er utenfor

rapportens rammer. På grunn av de store likheter mellom tilbudene og i datamaterialet har vi valgt å samle våre avsluttende analyser og konklusjoner i ett avsnitt. Rapporten avsluttes med en rekke anbefalinger fra aktørene som er involvert i de to tilbudene.

1.2. Bakgrunn – Ungt utenforskap i Nordland

Studier viser at mellom 6 og 12 % av nordiske unge i alderen 16 –24 år står i fare for å havne i permanent utenforskap, forstått som å være utenfor utdanning og arbeid (Olsen, Hyggen, Tägtström, & Kolouh-Söderlund, 2016). På landsbasis er det rundt 20% som ikke fullfører videregående skole (Hyggen & Ekhaugen, 2021). I Nordland viser de seneste tallene at 4000 unge mellom 16 og 25 år står utenfor videregående opplæring. Av disse var 1773 uten arbeid ([Udir, 2023](#)).

På individnivå kan dette handle om ulike utfordringer i livet, om utdannelsesforløp som ikke blir fullført og om at man ikke kommer seg inn på arbeidsmarkedet. Mange som står utenfor utdanning og arbeid har sammensatte problemer relatert til psykiske og sosiale problemer og eventuelt rusproblematikker (Anvik & Waldahl, 2016; Hyggen, 2015; Wulf-Andersen, Follesø, & Olsen, 2016). Å falle utenfor er sjelden gjort på impuls, men er som regel et resultat av en lang og komplisert prosess som ofte starter tidligere i livet (Alexander et al, 1997; Fergusson et al 2005; Jimerson et al 2000). Mange som har utfordringer med å fullføre videregående skole, har også hatt utfordringer i grunnskolen – i internasjonal forskning brukes begrepet «dropout in slow motion» (Fallis & Opatow, 2003). Manglende fullført videregående utdanning øker risikoen for et voksenliv utenfor arbeidslivet (Albæk et al., 2015; SSB, 2020).

For det enkelte menneske kan det å ende i utenforskap medføre en rekke negative konsekvenser, som dårlig økonomi, dårlig helse, lavere livskvalitet og redusert deltakelse i sosiale fellesskap. På samfunnsnivå resulterer utenforskap i store økonomiske kostnader, i form av tapt arbeidskraft, trygdeoverføringer og utgifter i velferds- og helsesektor. For gruppen som ikke gjennomfører videregående er de langsiktige samfunnsøkonomiske kostnadene ved utenforskap fra arbeidslivet beregnet til 73 milliarder kroner per år (Hyggen & Ekhaugen, 2021).

Begrepet «utenforskap» har ikke en entydig definisjon. Utenforskap kan både referere til det å stå utenfor arbeid og utdanning, og til en mer subjektiv følelse av utenforskap som kan dreie seg om å stå utenfor sosiale fellesskap eller ikke føle seg som en del av samfunnet (Waldahl & Olesen, 2022).

Begrepet NEETs, som står for «Not in Education, Employment or Training» brukes ofte internasjonalt, og i økende grad i Norge, til å betegne unge som står utenfor utdanning og arbeid. En kunnskapsoppsummering som kartlegger norske publikasjoner om «NEETs» konkluderer at det mest oppsiktsvekkende funnet, på tvers av studier, er hvor fremtredende relasjonelle utfordringer er blant unge som ender utenfor utdanning eller arbeid (Fyhn, Radlick & Sveinsdottir, 2021).

Problemer relatert til ungt utenforskap har i senere år fått økt oppmerksomhet i norsk politikk og forvaltning, og også i forskning. Regjeringen har lansert en fullføringsreform og har som mål at ni av ti skal fullføre og bestå videregående opplæring i 2030 (Meld. St. 21 (2020–2021)). I Nordland fylkeskommune arbeides det ut fra en strategi for Ung Inkludering i Nordland. Strategien er systematisert i handlingsplanen kalt *Divna. Aktan. - Alle. Sammen.*

Handlingsplanens hovedmål er at alle barn og unge i Nordland skal være en del av et sosialt fellesskap og ha mulighet for å delta i samfunnet ut fra egne forutsetninger¹.

De to prosjektene, KLAFF og Ung Vesterålen, har som nevnt samme visjon: å forebygge at ungdommer ender i utenforskap. Slik sett er målsettingen til KLAFF og Ung Vesterålen i tråd med Nordlands Fylkeskommunes strategi for Ung Inkludering i Nordland.

1.3. Forskningsmetode

Datamaterialet som denne evalueringen bygger på består av kvalitative intervjuer med ledere, ansatte og deltakende ungdommer ved KLAFF og Ung Vesterålen, og en spørreundersøkelse som ble sendt ut til tidligere deltakere ved tilbudene. Prosjektet ble meldt inn og vurdert av Sikt. I tillegg har vi benyttet oss av eksisterende dokumenter, slik som interne evalueringer og søknader som er skrevet ved KLAFF og Ung Vesterålen. Vi har vært på besøk hos både KLAFF og Ung Vesterålen der vi fikk omvisning og i tillegg til intervjuer hadde uformell samtale med ansatte og ungdommer.

Individuelle intervju

Det ble gjennomført fire individuelle intervjuer med unge deltakere (to ved KLAFF og to ved Ung Vesterålen). Disse intervjuene foregikk i lokalene til KLAFF/Ung Vesterålen og hadde en varighet på 30 – 50 minutter. Rekrutteringen av ungdommer foregikk ved at ansatte ved tilbudene informerte om evalueringsprosjektet og spurte om noen hadde lyst å stille i intervju. De som stilte til intervju, hadde derfor på forhånd meldt seg frivillig og hadde mottatt informasjon om prosjektet. Ved KLAFF var den ene av ungdommene en tidligere deltaker som hadde sluttet ved KLAFF ett år før. De øvrige ungdommene var deltakere når de ble intervjuet. Ungdommene som stilte i intervju, var mellom 17 og 23 år.

Metoden som ble benyttet i intervju med ungdommene var semistrukturert dybdeintervju. Det vil si at forskeren som møtte ungdommen søkte å få svar på en rekke forhåndsdefinerte spørsmål, samtidig som ungdommen fikk mulighet til å fortelle sin historie og selv vektlegge hva som var viktig å få frem. Målet med intervjuene var å få kunnskap om deltakernes bakgrunn og livssituasjon, veien til KLAFF/Ung Vesterålen og erfaringene med tilbudet. I tillegg til formelle etiske hensyn, som skriftlig og muntlig samtykke, benyttet forskeren såkalt *situert etikk* (Hastrup, 2009) ved å søke å gjøre intervjusituasjonen til en trygg opplevelse for ungdommene. Dette dreier seg blant annet om å være oppmerksom på stemningen i intervjuet og opplyse underveis at det var helt greit hvis det var ting ungdommene ikke hadde lyst å prate om. Forskeren som møtte de unge deltakerne, opplevde at de satte pris på å få frem stemmen sin og fortelle om sine erfaringer.

De individuelle intervjuene ble tatt opp med diktafon etter samtykke fra deltakerne. Heretter ble intervjuene transkribert og lydfilet slettet etter prosjektslutt. Ungdommene er anonymisert i denne rapporten. Dette innebærer at vi har endret på navn og eventuelt kjønn, og utelatt eller endret på detaljer i ungdommenes fortellinger for å unngå å gjøre dem direkte gjenkjennbar (Saunders et al., 2015).

---

¹ Se: [Ung inkludering - Nordland fylkeskommune \(nfk.no\)](http://unginkludering-nordland.fylkeskommune.nfk.no)

Ettersom rekrutteringen til intervju gikk gjennom tjenestetilbudet hvor de ansatte spurte ungdommene om de ville delta på intervju, kan det ikke utelukkes at de ansatte kan ha påvirket rekrutteringen. Når rekruttering skjer gjennom såkalte «gatekeepere» er det en mulighet at utvelgelsen av ungdommer kan gjenspeile enkelte aspekter mer enn andre, eller at de ble valgt ut fra å bli sett på som «best egnede» ut fra hvordan ansatte oppfattet prosjektet eller i forhold til en egen agenda. Dette er en generell utfordring i forskning i sosialt arbeid og tjenestetilbud, fordi forskerne ofte vil være avhengig av at tjenestene initierer kontakten til informanter, og disse dermed *kan* foreta en utvelgelse (Emmel et al., 2007; Redalen et al., 2013). Vi hadde imidlertid en god dialog med de ansatte om rekrutteringen og har ikke fått inntrykk av at utvelgelsen har vektlagt enkelte aspekter mer enn andre i dette tilfellet. I tillegg valgte vi å inkludere en spørreundersøkelse som ble sendt til alle deltakerne som tiltakene hadde kontaktinformasjon til. Denne ga dermed mange ungdommer muligheten til å svare på noen av de samme spørsmål som ble stilt i intervjuene, blant annet gjennom fritekst-svar. Vi mener derfor at datagrunnlaget for ungdommenes perspektiver og erfaringer er dekket gjennom et bredt oppfang av ulike ungdom.

Gruppeintervju

Intervjuene med ansatte og ledere ved de to tilbudene foregikk som gruppeintervju. Det ble gjennomført to gruppeintervju på hvert av de to tiltakene, ett med ansatte og ett med ledere av tiltakene. Med «ledere» forstås de med overordnet ansvar for tilbudene, mens «ansatte» er definert som de som jobber i tilbudet til daglig og møter ungdommene. Både KLAFF og Ung Vesterålen har ansatt en prosjektleder som er ansvarlig for den daglige driften. Disse deltok i intervju med «ansatte». På Ung Vesterålen deltok tre nåværende ansatte (inkludert prosjektleder), mens to ansatte (prosjektleder og kommende prosjektleder) og en koordinator fra Oppfølgingstjenesten deltok ved KLAFF. Ved KLAFF deltok den ene lederen også i intervju for ansatte etter eget ønske.

Gruppeintervjuene med ansatte var i likhet med de individuelle intervjuene semistrukturerte, og de ansatte inngikk i dialog med hverandre i intervjuet. De ansatte fikk blant annet spørsmål om erfaring, daglig drift av tilbudene, hvilke metoder de brukte, syn på «suksessfaktor» og utfordringer i deres arbeid. I gruppeintervjuet med ledere av Ung Vesterålen stilte rektor ved Sortland Videregående skole og rektor ved Hadsel videregående skole. Ved KLAFF stilte rektor og assisterende rektor på Fauske Videregående skole som ledere av KLAFF. Lederne fikk spørsmål om bakgrunnen til tiltakene, organisering, budsjettering, og erfaring knyttet til disse temaene, fra et ledelsesperspektiv. Alle gruppeintervjuene varte mellom en og to timer. Gruppeintervjuene ble tatt opp med diktafon etter samtykke fra deltakerne. Heretter ble intervjuene transkribert og lydfilen slettet etter prosjektslutt.

Spørreundersøkelse

Invitasjon til spørreskjemaundersøkelsen til tidligere deltakere ble sendt ut av ansatte ved henholdsvis KLAFF og Ung Vesterålen. Ved at ansatte sendte ut invitasjonen, unngikk vi å få utlevert persondata på ungdommene. KLAFF sendte invitasjonen ut til tidligere deltakere på epost, mens Ung Vesterålen sendte den ut via Messenger. Invitasjonen inneholdt en beskrivelse av prosjektet og en lenke til spørreundersøkelsen (i programmet Questback). Blant de tidligere deltakerne fra KLAFF svarte 16 av 49 (33%) mulige respondenter på undersøkelsen. Disse var mellom 16 og 23 år på det tidspunktet de svarte. Kjønnfordelingen var 7 jenter, 6 gutter og tre ikke-binære. I undersøkelsen om Ung Vesterålen svarte 9 av 21 (38%) mulige respondenter. Disse var mellom 18 og 23 år. Kjønnfordelingen var 7 jenter, 1 gutt og en ikke-binær. En av respondenter svarte kun på første del av spørsmålene.

Hverken KLAFF eller Ung Vesterålen hadde kontaktinformasjon til alle tidligere deltakere, derfor er ikke samtlige tidligere deltakere blitt invitert til spørreundersøkelsen.

Ut fra gjennomsnittlige svarprosjenter på spørreundersøkelser, som ofte ligger mellom 32 og 52% (Baruch & Holtom, 2008), er antallet som har valgt å delta i spørreundersøkelsen tilfredsstillende. Spesielt med tanke på at noen av de tidligere deltakerne *kan* tenkes å være ungdommer som befinner seg i en sårbar livssituasjon. I tillegg påvirkes svarprosjenten sannsynligvis av at de tidligere deltakere har hatt ulik tilknytning til tilbudet. Det vil trolig virke mer relevant å svare på spørreundersøkelsen for en ungdom som har hatt tilknytning til tilbudet over tid, enn for en som har vært innom noen uker, og kanskje for flere år siden.

Metode	Informantgruppe	Antall
Individuelle dybdeintervjuer	Deltakere ved KLAFF	2
	Deltakere ved Ung Vesterålen	2
Gruppeintervjuer	Ansatte ved KLAFF	3
	Ansatte ved Ung Vesterålen	4
	Ledere ved KLAFF	2
	Ledere ved Ung Vesterålen	2
Spørreskjemaundersøkelse	Tidligere deltakere ved KLAFF	16 respondenter (49 inviterte)
	Tidligere deltakere ved Ung Vesterålen	9 respondenter (21 inviterte)

Figur 1. Datagrunnlag for evalueringen

Målet med spørreundersøkelsen har uansett vært å få frem ungdommene sine erfaringer med KLAFF og Ung Vesterålen, fremfor å legge opp til en kvantitativ effektmåling av tiltakene. Denne metodiske prioriteringen har vært nødvendig da prosjektenes korte levetid og antall deltakere som har vært igjennom forløp i de to tilbudene ikke er stort nok til å dra noen statistiske konklusjoner. I tillegg vil det alltid være metodiske utfordringer med slike effektmålinger, da folks livsløp påvirkes av mange faktorer. Metodisk sett har vi derfor lagt vekt på å få frem kvalitativ, erfaringsbasert data, også gjennom spørreundersøkelsen.

2. KLAFF - Klar for fremtiden

KLAFF ble utviklet av lokale initiativtakere i Indre Salten som via lang erfaring i skolesektoren så at ungdommer som sto utenfor opplæring og arbeid ikke ble godt nok fanget opp av systemet. Nåværende assisterende rektor ved Fauske videregående skole var tidligere rektor i grunnskole, og beskriver at han over mange år så at noen av ungdommene «forsvant» etter de hadde gått ut av ungdomsskolen, uten å gå videre i videregående opplæring. Koordinator i oppfølgingstjenesten i Indre Salten opplevde på sin side at oppfølgingstjenesten manglet et tilbud å gi til målgruppen. Noen ungdommer kunne hjelpes via rådgiving, men andre trengte mer, og OT-koordinatoren erfarte at selv om tjenesten er lovpålagt å gi tilbud om opplæring, arbeid, eller andre kompetansefremmende tiltak, hadde de reelt for lite tilbud og støtte å tilby målgruppen. På bakgrunn av disse erfaringer tok OT-koordinatoren og nåværende assisterende rektor ved Fauske videregående skole initiativ til å samle beslutningstakere fra Fauske kommune og NAV Indre Salten og drøfte mulighetene for å utvikle å fremme tiltak og en bedre koordinering av tjenestene for ungdom som sto utenfor opplæring og arbeid. Dette resulterte i mai 2018 i et samarbeidsprosjekt mellom Fauske Videregående skole, Fauske kommune og NAV Fauske.

Når Utdanningsdirektoratet kom med en utlysning om tilskuddsordning for «Forsøk med tiltak for ungdom utenfor opplæring og arbeid» samlet samarbeidspartene en arbeidsgruppe og utarbeidet en søknad som ble sendt inn i oktober 2018 gjennom Nordland fylkeskommune. Arbeidsgruppen som sto bak søknaden besto av enhetsleder helse, enhetsleder skole, kommunepsykolog ved Fauske kommune, kommunalsjef oppvekst, leder og avdelingsleder fra NAV Fauske og elevinspektør og koordinator for oppfølgingstjenesten ved Fauske vgs.

2.1. Organisering

KLAFF ble organisert som et trepartssamarbeid mellom Fauske kommune, NAV Indre Salten og Nordland Fylkeskommune. Ansvar for prosjektet har siden oppstart vært hos Fauske videregående skole, hvor initiativtaker til KLAFF, elevinspektør og senere assisterende rektor ved Fauske videregående skole, hadde et særlig overordnet ansvar.

Prosjektet har fra oppstart av forholdt seg til rammene satt for Oppfølgingstjenesten (OT). OT er en lovpålagt tjeneste for oppfølging av ungdom i alderen 15 til 21 år som ikke er i opplæring eller arbeid (§ 3-6, opplæringslova). Det vil si at målgruppen for OT også er målgruppen til KLAFF, og at inntak av deltakere har ofte har vært gjennom identifisering av ungdom med behov for oppfølging og tiltak gjennom Oppfølgingstjenesten.

Før de unge havner hos Oppfølgingstjenesten har videregående ofte satt inn ulike tiltak i forsøk på å holde de unge på skolen. De unge som likevel faller fra skolen og havner hos Oppfølgingstjenesten har OT ansvaret for å følge opp. Til tross for at OT har dette ansvaret, har ikke OT hatt muligheten til å gi den type oppfølging som KLAFF har lagt til rette for, og OT har derfor de første årene jobbet tett sammen med KLAFF. Dette har gjort at det har vært lett for KLAFF å fange opp de unge som faller fra.

Drift: Fra oppstart ble det utlyst stilling for en prosjektleder og en miljøarbeider som ble tilsatt i KLAFF fra mars 2019. Høsten 2019 ble det utvidet med to miljøarbeidere i deltidsstilling samt innleie av fagfolk på timesbasis. I skoleåret 2022 – 2023 har bemanningen i KLAFF vært på

165% stilling fordelt på 3 personer – en prosjektleder og to miljøarbeidere. Ved behov har det også vært innleie av annen fagkompetanse på timesbasis.

Lokasjon: Klar for fremtiden er lokalisert i Fauske, i et nyoppusset bygg på Søbbesva som er tilpasset KLAFF sine behov for daglig drift. Bygget tilhører Nordland Fylkeskommune/Fauske videregående skole.

Økonomi

I søknaden til Utdanningsdirektoratet søkte Nordland fylkeskommune (NFK) om prosjektmidler for to år og to måneders drift (to måneder av 2018, og årene 2019 og 2020). Tilslaget på søknaden gav et resultat på 5 281 636,- kroner til drift av prosjektet. Kostnader for utstyr og lokale kom i tillegg og ble finansiert av NFK selv. Senhøsten 2018 fikk NFK tilslag på søknaden og prosjektet startet opp med forberedelser før driften var i gang skoleåret 2019/2020 (Andersen 2020). Ettersom eierskapet for KLAFF har ligget hos Fauske videregående er det rektor ved Fauske videregående som har hatt ansvaret for tilsetning av stillingene i KLAFF. Fra driften startet opp i 2019 frem til og med skoleåret 2021 besto driften av prosjektleder, to miljøarbeidere. I årene fra 2019 til og med 2022 har KLAFF driftet med ulike kostnader og hatt ulike ekstraressurser inn i tiltaket. Spesielt gjelder dette tilgjengelighet og bruk av personell som er tilsatt i Oppfølgingstjenesten på Fauske videregående skole som de første årene kunne delta noe direkte inn i prosjektet.

År	Driftsmidler i NOK	Notat
2019	2 056 431,-	OT direkte involvert i drift med personell
2020	2 607 964,-	OT direkte involvert i drift med personell
2021	1 874 147	OT direkte involvert i drift med personell
2022	1 471 714	OT delvis involvert i drift med personell

Figur 2. Driftsmidler 2019-2022

2.2. Mål

KLAFF har som mål å være et lavterskeltilbud for ungdom i aldersgruppen 15 til 21 år i Indre Salten, som for KLAFF omfatter kommunene Fauske, Saltdal og Sørfold. Tilbudet er ment å gi ungdommer et trygt og godt alternativ for de som står utenfor opplæring og arbeid. Ungdommer som ikke går i ordinær skole eller som velger å slutte som elever eller lærlinger kan gjennom KLAFF få muligheten til å møte trygge voksne som legger opp til mestringsaktiviteter for den enkelte ungdom. Målet med tiltaket er å styrke ungdommenes kompetanse og klargjøre dem til utdanning eller jobb. Det styrende prinsipp er at utviklingen skal skje i ungdommens tempo.

Målgruppen

KLAFF har vedtatt at målgruppen for tilbudet er ungdommer som oppfølgingstjenesten (i henhold til Opplæringsloven, § 3-6) har ansvar for å følge opp. Dette innbefatter unge mellom 15-21 år som ikke har søkt videregående opplæring eller som, av ulike årsaker, har sluttet før de var ferdig med opplæringen, samt ungdommer i aldersgruppen som er arbeidsledig.

I tillegg til oppfølgingstjenestens sin målgruppe, har KLAFF funnet det nyttig å benytte tilbudet til enkelte grunnskoleelever på ungdomsskoletrinnet som har hatt behov for et alternativt og mer praksisbasert opplegg. KLAFF har også tatt inn enkelte ukrainske ungdommer som kom til regionen på grunn av krigen i Ukraina, og som fikk mulighet til å benytte KLAFF som en arena til norsk opplæring og integrasjon.

I en halvårsperiode ble prosjektet på oppfordring fra Fylkeskommunen utvidet til aldersgruppen 16-25². Ledelsen finner det imidlertid mest gunstig å holde seg til oppfølgingstjenestens sin målgruppe som kjernegruppen, men med mulighet for også å ta inn enkelte ungdomsskoleelever. Ledelsen ved KLAFF har erfart at det å ta inn ungdommer fra grunnskole som sliter med skolegangen kan bidra til å holde dem i utdanningsløp, slik at de fortsetter i videregående skole etter ungdomsskolen.

Felles for de unge som tas inn på KLAFF er at de ofte, av ulike årsaker, har opplevd utfordringer med gjennomføring av skole. Enkelte sliter med det teoretiske skolearbeidet, noen med en utfordrende livssituasjon eller med sin mentale helse - som fører til at vanlig skolegang ikke lar seg gjøre for dem. Noen har stått i en vanskelig livssituasjon over år, mens andre kanskje er i en overgangsfase av livet der de er usikre på hvilken vei de skal ta. Mange av ungdommene har en historikk med mye skolefravær. En del av ungdommene har vært forsøkt hjulpet av mange ulike mennesker og tjenester uten at dette har ført til vesentlige endringer.

Per dags dato har ca. 75 personer vært deltakere i KLAFF siden tilbudets oppstart, av kortere eller lengre varighet. I skoleåret 2022-2023 har rundt 15 ungdommer deltatt i tilbudet. KLAFF har ikke vært i en situasjon der det har vært relevant å sette et øvre tak på maks antall deltakere. Utfordringen har snarere vært å få tak i ungdommene og motivere dem til å prøve tilbudet. Dette krever oppsøkende arbeid.

2.3. Metoder og tiltak

Det bærende prinsippet for KLAFF, som det beskrives av ledere og ansatte, er at forløpet på KLAFF skal tilpasses den enkelte ungdommen. Ledere og medarbeidere beskriver at det i utviklingen av KLAFF har vært sentralt at KLAFF ikke skal være en skole. De ansvarlige ledere for KLAFF forteller at metodene som benyttes i tiltaket er basert på lang erfaring, fremfor forskning. Mange av de som kommer til KLAFF, kommer, som før beskrevet, fordi de av ulike årsaker ikke har mestret kravene og rammene til det ordinære skolesystemet. Mange av ungdommene har falt ut av videregående skole, og flere har en bakgrunn med langvarig skolefravær allerede i grunnskolen. Noen har tidligere vært utsatt for mobbing. Mange har med andre ord bygget opp negative erfaringer med skole. De ansatte i KLAFF arbeider derfor aktivt for å møte ungdommene på en annen måte enn i skolen. De beskriver at de søker å møte ungdommene uten å stille krav eller regler. At det ikke er krav om oppmøte, er en del av dette. Det er også avgjørende at bygget til KLAFF rent fysisk ligger adskilt fra videregående skole på Fauske. Arbeidet med ungdommene handler om å skape mestringfølelse, gjenopprette tillit og bidra til fremgang for den enkelte, på dennes premisser. Assisterende rektor ved Fauske Videregående beskriver at han ønsker at den pedagogiske innstillingen skal

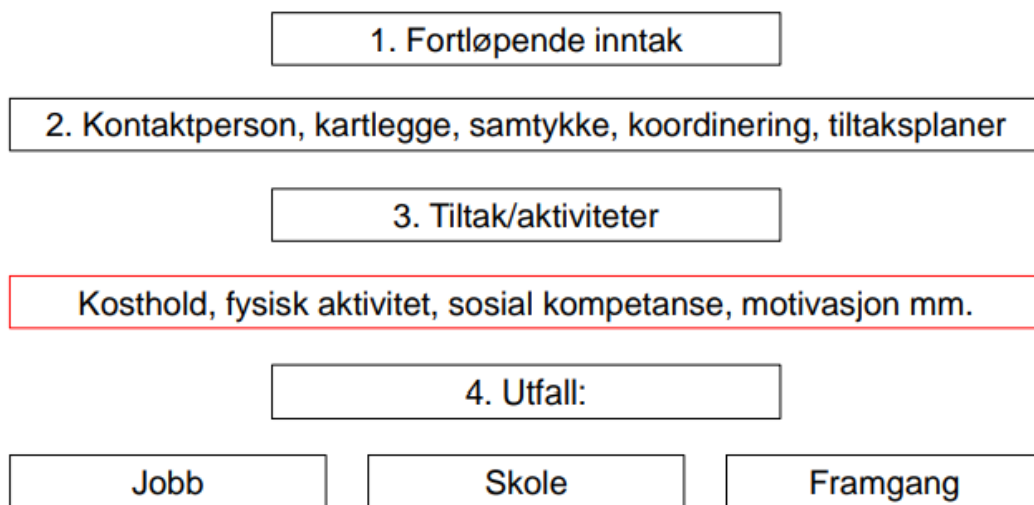
---

² Noen steder refereres det til at målgruppen er 16 til 21 år, mens det andre steder oppgis 15-21. Dette skyldes at det menes ungdommer fra og med det skoleåret de fyller 16 år. Ungdom som er født sent på året vil derfor kunne være 15 år når de går inn i tilbudet.

være slik at hvis deltakelse på KLAFF blir et nederlag for en ungdom, er det det KLAFF som har feilet, og ikke ungdommen.

Medarbeiderne beskriver relasjonsbygging og det å skape trygghet for deltakerne som avgjørende i det pedagogiske arbeidet. De praktiske tiltak som tilbys skal fungere som en sosial arena, der ungdommene sosialiserer med hverandre og med de ansatte. De ansatte beskriver at det å ha praktiske gjøremål i lag med deltakerne, slik som turgåing og verkstedprosjekter fungerer som en pedagogisk metode for å få tettere relasjon til deltakerne, og føre viktige samtaler i en annen arena, samtidig som det gir mestringsfølelse til deltakerne. Videre beskriver de ansatte hvordan de arbeider med å finne og utvikle interessen til den enkelte deltakeren, for å kunne arbeide ut fra personlig motivasjon.

KLAFF-ledelsen beskriver at strukturen i arbeidet deres er delt inn i fire faser. De fire fasene beskriver hvordan deltakelse i KLAFF kan fortone seg for de ulike deltakerne.

Figur 3. Arbeidsmetode KLAFF (NFK, 2023)

Fase 1: Inntak til KLAFF

Deltakere i KLAFF kommer ofte inn gjennom rådgivere fra videregående skole eller via OT, hvor de blir fulgt opp, fordi de ikke er begynt i videregående opplæring, eller er blitt skrevet ut av den videregående skolen. Disse unge har derfor ikke elevstatus. Ledelsen opplever at det er en fordel at eierskapet til KLAFF er hos Fauske videregående skole, fordi det er lagt til rette for at de unge kan tas opp direkte på KLAFF så snart de er skrevet ut av skolen. Alle som havner i OT, har slik sett mulighet til inntak ved KLAFF og siden opptak skjer løpende kan de tas opp uavhengig av når på året de faller ut av skolen.

Enkelte unge kommer til KLAFF fra grunnskolen gjennom tidlig identifisering i overgangsmøter som Fauske videregående har med grunnskolene i Fauske, Saltdal og Sørfold. Ledelsen beskriver at dette arbeidet er mulig på bakgrunn av at enkelte unge blir fanget opp gjennom lokal kjennskap i de små lokalsamfunnene som Indre Salten preges av. Noen ungdommer er også kommet til KLAFF via NAV.

At det er et lavterskeltilbud innebærer at ungdommer kan møte opp uten henvisning, og prøve ut om KLAFF er noe for dem. OT og rådgivere på skolene informerer relevante ungdommer

om tilbudet, og i tillegg opplever KLAFF at ryktet om dem har spredt seg, slik at noen ungdommer eller foresatte selv tar kontakt.

Fase 2: Kartlegging

Forløpet hos KLAFF starter med en samtale der ungdommen møter prosjektleder. Prosjektleder har erfart at det er viktig at det første møtet foregår som en uformell samtale, uten at ungdommen skal stille i møte og presenteres for flere voksne. KLAFF har utviklet eget kartleggings skjema i samarbeid med kommunepsykologen i Fauske kommune som brukes til å kartlegge hvem ungdommen har kontakt med i hverdagen, skolebakgrunn, interesser og hvilke aktiviteter ungdommen har lyst å være med på. Hvis ungdommen ønsker å starte på KLAFF, bes vedkommende utfylle en samtykkeerklæring og krysse av hvilke instanser KLAFF kan ta kontakt med for å bedre koordineringen rundt den unge.

Fase 3: Tiltak og aktiviteter på KLAFF

Som nevnt arbeides det aktivt ut fra målet om at KLAFF skal møte deltakerne på deres premisser og skal være annerledes enn en skole. Det er derfor ikke møteplikt og føres ikke fravær, men det legges en plan med den enkelte om hvor ofte vedkommende skal komme på KLAFF. I starten kommer noen bare en dag i uken, mens andre kommer stort sett hver dag. Forløpet til ungdommene er av ulik lengde alt etter behovet og ønsket til den enkelte, noe som innebærer at deltakelsen på KLAFF kan variere fra alt mellom en måned til flere år.

KLAFF har kjernetid fra 10-14, men med mulighet for fleksibilitet. Det jobbes ut fra en ukeplan med faste aktiviteter, der verksted, trening, ridning, turdag og matlaging er en del av tilbudet. De ansatte forteller at oppmøtet til deltakerne kan variere alt etter hvilke aktiviteter som de har lyst å delta på. Deltakere og ansatte spiser felles lunsj i lag hver dag, og på fredager er det kjøkkendag der en kokk som er ansatt i en mindre stilling, lager mat i lag med ungdommene. Aktivitetene på verkstedet bestemmes i høy grad av deltakernes egne interesser. Nåværende prosjektleder er yrkesfaglærer i bygg- og anleggsteknikk, og grunnet hans kompetanser har ungdommene holdt på med en del snekringsprosjekter, bla. har de nylig bygd en utebod. Alt etter interessen til ungdommene er det også lagt til rette for at de kan holde på med andre kreative aktiviteter som å male, spille instrumenter, sy, med mere. Det skrives logg hver dag, der det noteres hva deltakerne har gjort på KLAFF. Assisterende rektor ved Fauske videregående forteller at det var mer rom for individuell tilrettelegging i de første driftsårene der budsjettet var større, fordi det var mulig å leie inn eksterne ressurser på timebasis dersom deltakerne hadde interesser som ikke var innenfor de ansattes kompetanseområde.

Noen av deltakerne har tatt fag som privatist mens de har vært på KLAFF, og har i tillegg til ovennevnte aktiviteter fått støtte på KLAFF til å lese seg opp i faget. I perioder har KLAFF leid inn faglærere i norsk, matematikk og engelsk. Andre deltakere har fått arbeidspraksis i en virksomhet gjennom KLAFF. For de over 18, har NAV Ungdomsteam vært en viktig samarbeidspartner. I en sluttrapportering som ble skrevet som en internevaluering av KLAFF etter den første prosjektperioden med midler fra UDIR (Andersen 2020) beskrives at læreplanmål brukes aktivt og innskriveres i kontrakten når arbeidspraksis brukes som tiltak. Hensikten med å benytte arbeidspraksis skal være kompetanseheving, ikke «oppbevaring». Internevalueringen beskriver at erfaringen til KLAFF er at de fleste som har vært i arbeidspraksis søker seg tilbake til utdanning, og at arbeidspraksisen fungerer som en smak

på yrkeslivet. Noen av deltakerne er imidlertid, ifølge de ansatte, kommet i fast arbeid i forlengelse av deres arbeidspraksis.

Medarbeiderne i KLAFF beskriver dessuten at noen deltakere etter en periode på KLAFF har klart å skaffe seg jobb på egen hånd, og har fått støtte fra KLAFF til å skrive søknader og forberede seg på jobbintervju. Ifølge internevalueringen har KLAFF også i den første prosjektperioden gitt kompetanseheving i form av kurs for gruppen som ønsker å jobbe, men som er usikker på videre skolegang. Det nevnes bla. godkjenning for bruk av motorsag, sikkerhetskurs for sjømenn og truckopplæring. Det beskrives at kostnaden for slike kurs er relativt liten, i forhold til at det gir ungdommene fortrinn ved eventuelle jobbsøknader, i tillegg til motivasjon og mestringfølelse (Andersen, 2020). I interevalueringen beskrives tiltakene ved KLAFF som tredelt, bestående av enten: *intern arbeidspraksis, tilpasset opplæring, eller ekstern arbeidspraksis.*

Fase 4: Utfall

Både ledere og ansatte beskriver at det er vanskelig å sette en målbar standard for når et forløp i KLAFF bør regnes som en suksesshistorie, fordi utgangspunktet til den enkelte ungdommen varierer. Som figur 3 ovenfor viser, er det formelle målet til KLAFF at tiltakene skal føre til enten jobb, skole eller fremgang. Medarbeiderne i KLAFF beskriver at for noen ungdommer er KLAFF en suksess hvis forløpet fører til at ungdommen blir klar til å begynne i videregående opplæring eller kommer seg i arbeid. For andre ungdommer kan suksessfaktoren dreie seg om at ungdommen kommer seg ut av rommet sitt, lærer å stå opp om morgenen og får bygget opp sine sosiale kompetanser. For noen ungdommer kan slike endringer utgjøre en betydningsfull og livsforbedrende fremgang. De ansatte beskriver også at noen ungdommer trenger andre tiltak enn det KLAFF kan tilby, eksempelvis hvis de har for store psykiske lidelser. Utfallet kan da være at ungdommen kommer i rett psykiatrisk behandling, noe som også kan utgjøre en fremgang for den enkelte.

Koordinatorrolle

Mange av de unge deltakere i KLAFF har sammensatte utfordringer og behov for støtte fra ulike tjenester. KLAFF søker å imøtekomme dette behovet ved å samarbeide med andre tjenester, dersom deltakeren samtykker til dette (jvf. samtykkeerklæringen som ungdommene utfyller når de starter på KLAFF). Medarbeiderne søker å hjelpe deltakerne med koordinering mellom tjenester i hverdagen, for eksempel ved å kjøre dem hvis de har time hos BUP eller NAV, eller oppfordre deltakerne til å ta kontakt til relevante instanser ved behov. Medarbeiderne kan også bistå ungdommen i møter hvis ungdommen selv har ønske om dette. KLAFF opplyser at de i arbeidet rundt de unge deltakere samarbeider med følgende instanser:

- Videregående skoles elevtjeneste – og lærerressurser
- NAV Indre Saltens Ungdomsteam
- Kommunene i Indre Salten, herunder PPT, miljø/habilitering, barnevern, fastleger, helsesøstre, rus- og psykisk helsetjeneste, barnevern og kommunepsykologer
- Spesialisthelsetjenesten – BUP, VOP, autismeteam, MST, RIBO, NPS
- Galvano kompetanse
- ISOK – Indre Salten opplæringskontor
- Lokale bedrifter

Ledelsen forteller at de har hatt et godt og konstruktivt samarbeid med det lokale næringslivet når det gjelder å få deltakerne ut i arbeidspraksis, og de opplever at lokale bedrifter påtar seg et viktig samfunnsansvar.

2.4. Erfaring til ansatte og ledere ved KLAFF

Både ledere (assisterende rektor og rektor ved videregående skole) og ansatte erfarer at KLAFF har fungert etter sin hensikt og at tilbudet reelt er med på å motvirke ungt utenforskap i regionen. Ledelsen beskriver at KLAFF utgjør et merarbeid for skolen, men at de ser det som et samfunnsansvar å ha et tilbud til målgruppen som de ønsker å hjelpe med KLAFF. I tillegg beskriver ledelsen at fordi KLAFF har fungert som en samarbeidsarena har det også bidratt til å forbedre koordineringen mellom tjenester og etater i kommune/fylkeskommunen, noe som har gjort veien til å initiere samarbeid kortere.

Ledelsens ansettelsesprosess

I ansettelsesprosessen ved prosjektets oppstart hadde ledelsen til KLAFF et stort antall søkere med god kompetanse. Ledelsen har vektet personlig egnethet høyst i ansettelsen og nevner fleksibilitet, relasjonskompetanse i forhold til ungdommer og rolig gemytt som viktige verdier. Den første prosjektleder hadde bakgrunn i politiet, mens den nåværende prosjektleder som nevnt er yrkesfaglærer. Fra høsten 2023 overtar en annen person rollen som prosjektleder, også hun har bakgrunn som lærer i videregående skole, og jobbet i KLAFF de første prosjektårene. I en periode har KLAFF hatt en person i arbeidsprøving via NAV. Enkelte av de som har vært ansatt i mindre stilling har vært personer som var uføre, men som hadde de rette kompetanser til å jobbe i KLAFF og på den måten fikk anledning til å være i arbeidslivet og gjøre en innsats for andre. Ledelsen ser dette som en positiv bieffekt.

Tid til å hjelpe

Medarbeiderne i KLAFF som stilte i intervju beskriver at de i KLAFF er i stand til å hjelpe ungdommene, på en annen måte enn det som er mulig i skoleverdenen, der de ofte har erfart å gå med dårlig samvittighet for at man ikke hadde mer tid til å hjelpe. Som en ansatt forteller: «Her kan vi jobbe med individuell tilpasning, i trappetrinn, steg for steg og virkelig få til noe».

OT-koordinator beskriver at KLAFF er en vesentlig forbedring av OT sine muligheter for faktisk å sette inn konkrete tiltak over for ungdommene. Hun beskriver at mange av ungdommene som har behov for KLAFF har hatt mange «pratere» rundt seg tidligere, uten at det førte til vesentlige endringer. Dermed fyller KLAFF et hull i OT som hun selv har erfart over mange år – noe som også var en av årsakene til at KLAFF opprinnelig ble opprettet. Medarbeiderne opplever generelt at tiltakene i KLAFF fører til positiv utvikling for de unge deltakere, men beskriver som tidligere nevnt, at det er veldig vanskelig å sette objektive kriterier for hvordan utviklingen skal være, fordi utgangspunktet og livssituasjonen til ungdommene er forskjellige. Medarbeiderne har mange suksesshistorier fra arbeidet med ungdommene i KLAFF, og forteller at tidligere deltakere ofte kommer innom på besøk, og at det er en glede å se at ungdommene kommer videre i livet.

Å gjenopprette tillit

Medarbeiderne beskriver også at mye av jobben handler om å gjenopprette tilliten til voksne, fordi mange av ungdommene har fått «en sperre» på grunn av negative skoleerfaringer og en følelse av å bli urettferdig behandlet av voksne. Ro, og det å få lov til å ta ting i sitt eget tempo er viktig for at denne målgruppen skal kunne utvikle seg, ifølge medarbeiderne. Enkelte av ungdommene som kommer til KLAFF, har tidligere hatt utagerende adferd i skolen, men på KLAFF har dette ikke vært et problem. I tillegg har de opplevd at ungdommer som tidligere har hatt langvarige problemer med skolefravær, nå møter trofast opp til eksempelvis matematikkundervisning på KLAFF, eller at de står klar ved døren til KLAFF før de ansatte møter om morgenen. «Her fikk de følelsen av at tilhøre noe», som en av medarbeiderne uttrykker det. Medarbeiderne tilskriver denne suksessen til måten ungdommene møtes på, og fraværet av krav og regler.

Ledelsen og ansatte om utfordringen med drift av KLAFF

Den største utfordringen med å drive KLAFF har, ifølge både ledere og medarbeidere, vært usikkerheten og uforutsigbarheten knyttet til det å være et midlertidig prosjekt med tidsavgrenset finansiering. I flere runder har prosjektet vært parkert og det har vært uvisst om KLAFF kunne fortsette driften det kommende skoleåret, noe som har skapt stor usikkerhet både for ungdommene og de ansatte i prosjektet. Usikkerheten som denne midlertidigheten og kortsiktigheten har ført med seg, førte blant annet til at prosjektet mistet noen av de som først var ansatt i prosjektet. Ledelsen forteller at de gjerne skulle ha beholdt den kompetansen og ressursene som disse hadde med seg. Selv om prosjektet har fått inn andre kompetente og ressurssterke medarbeidere, har det vært en belastning for KLAFF at man ikke har kunnet legge en langsiktig plan for de ansatte. Det samme gjelder for ungdommene, som i flere runder ikke har visst om KLAFF ville fortsette. Dette påvirker naturligvis de unge deltakere som allerede er i KLAFF, men også potensielt fremtidige deltakere; OT-koordinatoren forteller at hun har hatt ungdommer i sitt system som har trengt KLAFF som tilbud, men der hun ikke har turt nevne det fordi det var uvisst om tilbudet fortsatt ville være der etter sommerferien.

Betydningen av økonomi

Den økonomiske rammen er naturligvis av avgjørende betydning for driften til KLAFF. Ledelsen forteller at de i den første prosjektperioden hadde fått tilstrekkelig med midler av Udir og kunne jobbe mer individuelt. Blant annet kunne de forbedre kompetansen til hver enkelt ungdom ved å leie inn eksterne ressurser. De første prosjektmidlene fikk de også til å strekke lenger enn tiltenkt, slik at prosjektet kunne fortsette utover den planlagte perioden. På tidspunktet av intervjuet hadde de fått innvilget 900.000 til finansiering av KLAFF neste skoleår. Ledelsen mener imidlertid basert på sin erfaring at 1,8 millioner er minimum for forsvarlig drift av tilbudet. Med færre midler, og dermed også færre ressurser, risikerer man at tilbudet blir oppbevaring av ungdommene fremfor å skape kompetansegivende utvikling hos den enkelte. Ledelsen er tydelig på at KLAFF ikke skal være en «feriekoloni».

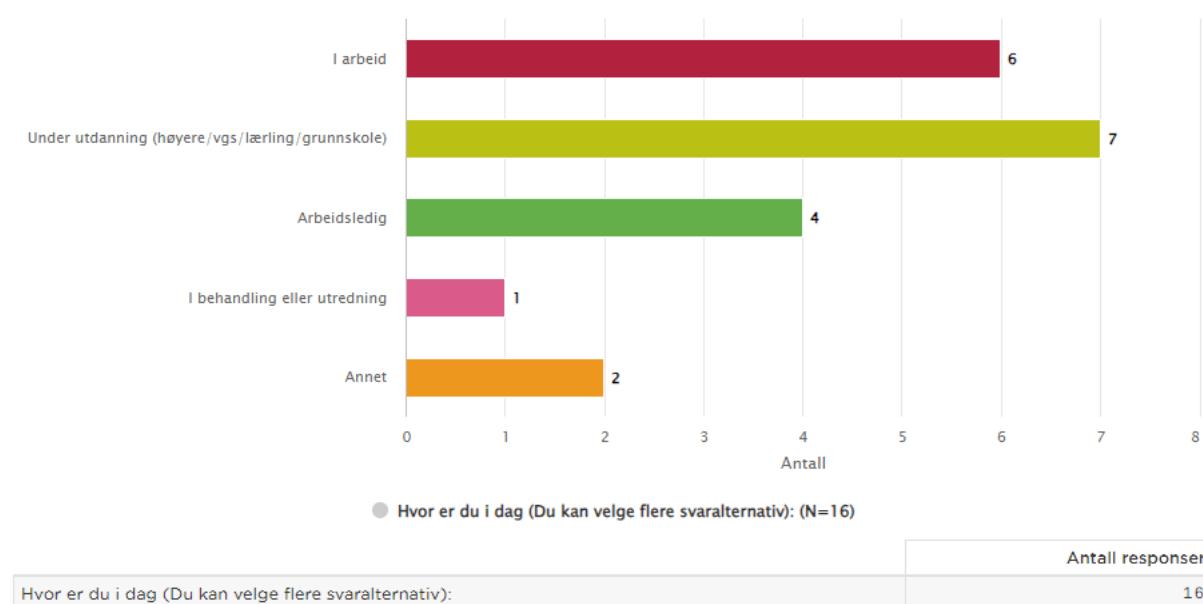
I tillegg til utfordringene knyttet til rammebetingelser, beskriver medarbeiderne at det er en utfordring å finne frem til ungdommene som sitter hjemme, og som trenger tilbudet. Både KLAFF og OT har begrenset med ressurser til å drive med oppsøkende arbeid, selv om de vet at målgruppen i kommunen er større enn de klarer å få tak i. En annen utfordring består i å motivere ungdommene til aktivitet i KLAFF. Medarbeiderne beskriver at med noen ungdommer går dette lett, men med andre er det et krevende pedagogisk arbeid som tar tid.

2.5. Erfaring til unge deltakere ved KLAFF

I følgende beskrivelser tar vi utgangspunkt i dataen vi har innhentet fra spørreundersøkelse til tidligere deltakere i tiltaket og fra kvalitative dybdeintervjuer med ungdommer som deltar eller har deltatt i KLAFF. Vi vil først beskrive funnene fra spørreundersøkelsen, som viser hvordan 16 av de tidligere deltakerne tenker rundt KLAFF. Deretter går vi videre til funnene fra intervjudata.

Erfaringene til ungdommene fra spørreundersøkelsen

I spørreundersøkelsen svarer 4 av 16 at de i dag er under utdanning, 5 av 16 at de er i arbeid, 1 av 16 at de er i utdanning *og* arbeid, 2 av 16 at de er under utdanning *og* arbeidsledig³, og 2 av 16 at de er arbeidsledig. 2 har valgt kategorien «annet», uten spesifisering.

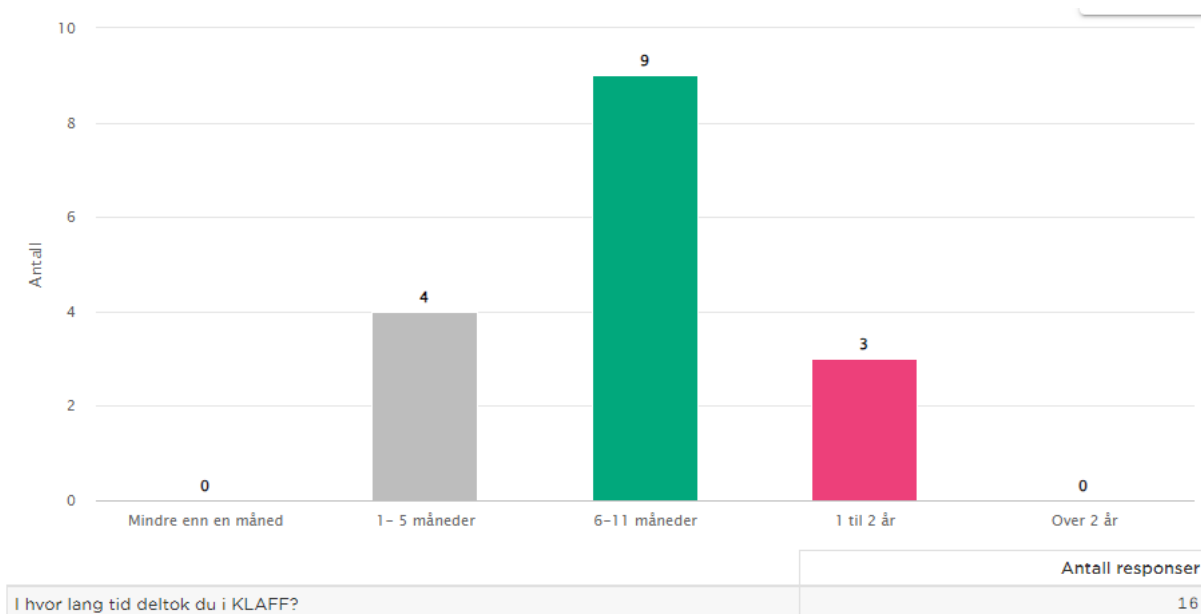

Figur 4. Hvor er du i dag, KLAFF (spørreundersøkelse)

Selv om vi ikke kan si at dette er noe som gjelder for alle som har deltatt eller noe som vil gjelde for alle som deltar ved KLAFF, så har altså 12 av 16 (75%) av de som svarte på spørreundersøkelsen kommet seg videre i utdanning eller i arbeid etter sitt forløp hos KLAFF. Dette er, med forbehold om de metodiske begrensninger ved et lite utvalg, en betydelig andel personer.

De ungdommene som svarte på spørreundersøkelsen hadde vært del av KLAFF i ulike tidsperioder, som vises under.

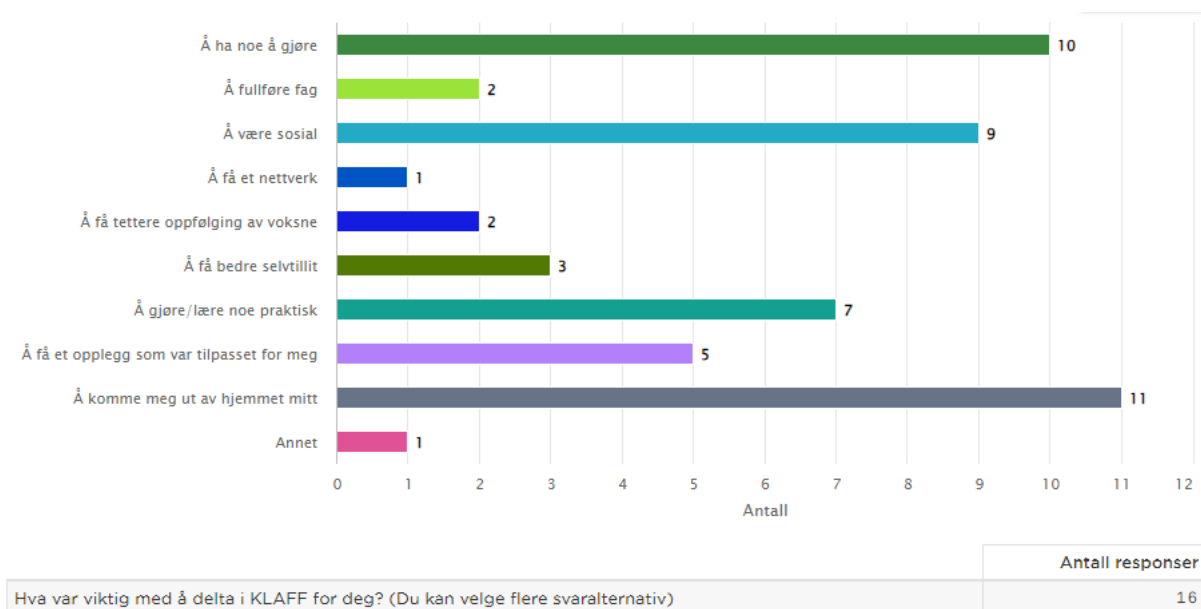
³ Ut fra datamaterialet vet vi ikke bakgrunnen for at to av respondentene har svart at de både er under utdanning og arbeidsledig, men en mulig årsak kan være at de får skolegang godkjent som opplæringstiltak gjennom NAV, eller at de anser seg å være arbeidsledige uten å motta støtte fra NAV.

Figur 5. Hvor lenge i KLAFF (spørreundersøkelse)

Hvordan hjalp KLAFF de unge?

De tidligere deltakere ble stilt spørsmålet «Hva var viktig med å delta i KLAFF for deg?» Her har flest svart «å komme meg ut av hjemmet mitt», «å ha noe å gjøre», samt «å være sosial». I figur 6 under er svarene illustrert.

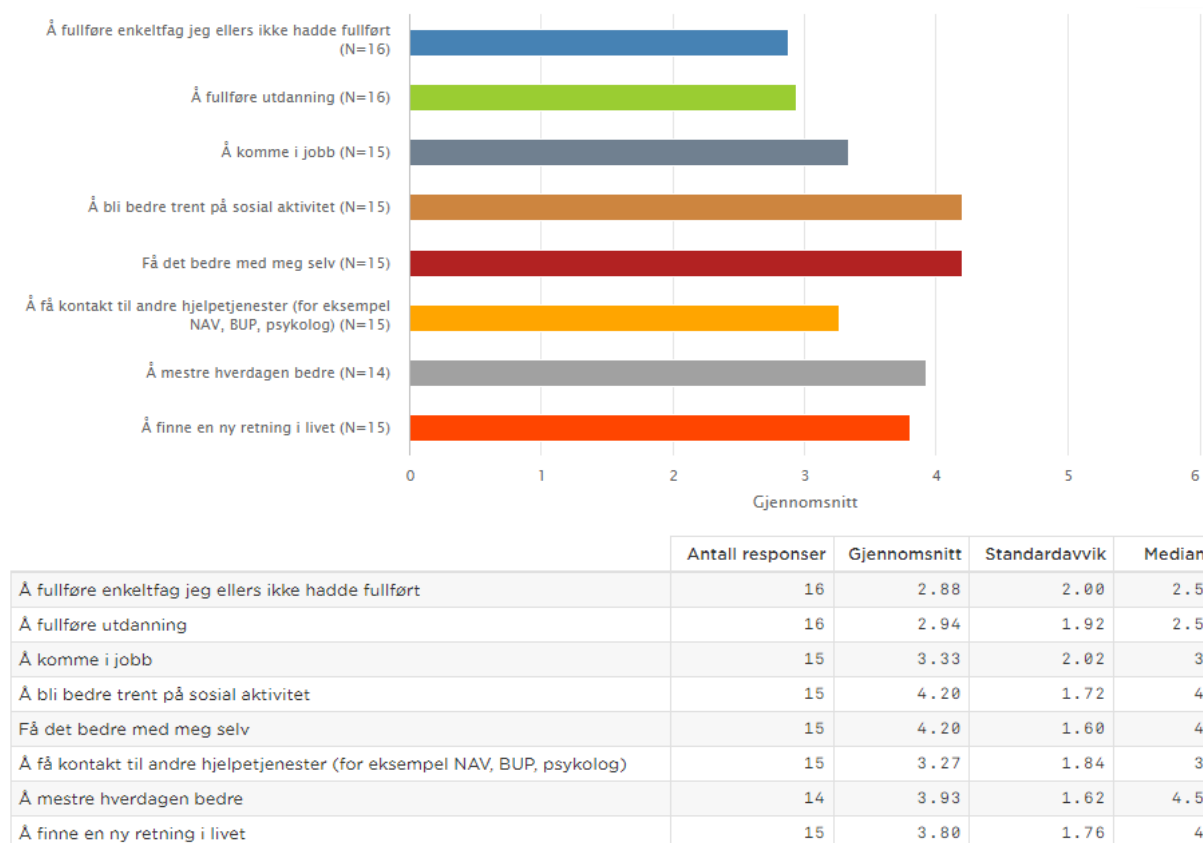

Figur 66. Hva var viktig med å delta i KLAFF for deg? (spørreundersøkelse)

De ble også spurt om i hvilken grad KLAFF hjalp dem på flere ulike områder, og svarene viser at de 16 tidligere deltakere samlet sett finner at KLAFF hjalp dem mest når det gjelder «å bli bedre trent på sosial aktivitet», og «å få det bedre med meg selv». Respondentene svarer også at KLAFF hjalp dem til: å mestre hverdagen bedre, å finne en ny retning i livet, å få kontakt til

andre hjelpetjenester, og til å komme i jobb. 3 av de 16 har svart at KLAFF hjalp veldig mye med henblikk på å fullføre enkeltfag. Se figur 5 for en oversikt over svarene på hvordan KLAFF hjalp ungdommene som svarte på spørreundersøkelsen.

Svarene i figur 6 under viser gjennomsnittet av i hvilken grad ungdommene opplevde at KLAFF hjalp de til ulike aspekter på en skår fra 0, «hjalp ikke» til 6, «hjalp veldig mye». Antallet ungdommer som har svart på hvert av spørsmålene kommer frem av «Antall responser» under søylediagrammet.

Figur 77. I hvilken grad hjalp KLAFF deg til... (spørreundersøkelse)

Disse svarene henger naturligvis sammen med hvilke tiltak deltakerne hadde i sitt forløp på KLAFF. Eksempelvis kan svarene angående i hvilken grad KLAFF hjalp deltakerne med å fullføre enkeltfag eller utdanning henge sammen med at en del av deltakerne ikke hadde skolerettede tiltak mens de gikk på KLAFF. Som sagt har deltakerne ikke elevstatus, og kun noen av deltakerne har tatt fag som privatister mens de gikk på KLAFF.

14 av de 16 respondenter har svart at de ville anbefale KLAFF til andre i en liknende situasjon som dem selv, mens to har svart «vet ikke» til dette spørsmålet. Dette peker på at flertallet av respondentene ser på KLAFF som et nyttig tiltak. I tillegg har 12 av 16 svart at *livet deres ville vært annerledes hvis de ikke hadde vært på KLAFF*. Her har flere benyttet seg av muligheten til å utdype dette med egne ord.

Hjelp til å fullføre eller starte på rett utdanning

Noen fremhevdde at KLAFF bidro til at de enten fullførte utdanning, eller startet på en utdanning som var riktig for dem. En svarte: «Jeg hadde ikke vært like godt i gang med utdanning» uten KLAFF. En annen svarte at:

De [på KLAFF] hjalp meg å innse hvilken studieretning jeg egentlig bør ta, ved at de tilbød meg å prøve ting innenfor den retningen. Hadde jeg aldri fått muligheten til å prøve, ville jeg sikkert aldri funnet ut at jeg likte det og ville aldri ha begynt på VGS igjen. (Tidligere deltaker i KLAFF)

Det var altså flere som trakk frem at uten KLAFF ville utdanningsvalget blitt feil. En svarte også at «Jeg ville valgt en annen linje på VGS, og mest sannsynlig angret på det».

Hjelp til å komme i arbeid

Flere trakk også frem at KLAFF hjalp dem til å komme i arbeid. Blant annet svarte en at «Jeg hadde sikkert ikke hatt en jobb» [uten KLAFF]. En annen svarte mer utfyllende, og viser til hvordan KLAFF bidro til å introdusere personen til den arbeidsmuligheten som nå hadde blitt hverdagen.

Jeg hadde ikke kommet inn i det yrket jeg tok turen innom den gangen. Jeg kan takke KLAFF mye for at jeg er der jeg er i dag. God jobb, god lønn, samboer, muligheten til å bo på en fantastisk plass. (Tidligere deltaker i KLAFF)

En annen av de tidligere deltakere trakk frem at «Jeg hadde ikke fått jobb og vært med folk som gjør at min sosiale angst ble en god del bedre». Begge disse fremhever hvordan KLAFF bidro til at de kom i arbeid, men i tillegg viser de også til hvordan KLAFF styrket dem i det psykososiale.

Hjelp til det sosiale og psykisk helse

At KLAFF ble en viktig arena for sosialt samvær som også påvirket helsen, var det flere som fremhevet. En annen respondent svarte at «Det hadde vært mye mer kjedelige hverdager, og vanskeligere å gjøre noe sosialt».

Flere av svarene avspeiler at deltakerne på KLAFF er i en formativ periode av livet sitt og at KLAFF har hjulpet dem til å finne sin plass. En av de tidligere deltakerne trakk frem at: «Noen av de ansatte på KLAFF satt barnsligheten min på plass og fikk meg til å ta tak i ting som den «voksne» jeg var på tur å bli».

På fritekstspørsmål om det var noe annet de ønsket å fortelle oss om KLAFF avslutningsvis i spørreundersøkelsen var det flere av respondentene som benyttet seg av anledningen til å kommentere at de håper at KLAFF vil fortsette, og at de ønsker å få frem at tiltaket utgjør en forskjell. Som én formulerer det:

Jeg har hatt en veldig positiv opplevelse på KLAFF. KLAFF har hjulpet meg så mye med å komme meg ut i jobb, og takket være KLAFF så er jeg nå ansatt i en jobb jeg stortrives på. Jeg vil anbefale KLAFF til alle de ungdommene som

trenger støtte og hjelp, når det kommer til å søke VGS eller få jobberfaring via praksisplass. KLAFF er en fantastisk ressurs i Fauske kommune, som jeg mener ikke fortjener å bli lagt ned. For de ungdommene som sliter og som sårt trenger en ekstra hånd med å komme seg ut i skole eller jobb, så er KLAFF det flotte stedet å være. Man blir møtt av hyggelige ansatte og voksne som tar deg godt imot, og som vil hjelpe deg med å mestre og for å nå dine mål. De voksne var veldig flink med å legge til rette ulike tilbud etter ønske fra ungdommen, alt fra ridning, tur og trening. (Tidligere deltaker i KLAFF)

Andre fremhever, til spørsmålet om det er noe annet de ønsker å fortelle om KLAFF, at det sosiale samværet, både med ansatte og andre ungdommer ved KLAFF, var betydningsfullt for dem og at de opplevde KLAFF som et trygt sted å være.

En har kommentert at vedkommende skulle ønske at det var enda mer samarbeid mellom KLAFF og BUP, slik at de fra BUP kunne informere de ansatte i KLAFF om hva ungdommene sliter med og hvordan man best kan hjelpe, ut fra den enkeltes situasjon og diagnose.

Erfaringene til ungdommene fra intervju - to fortellinger

Fortellingene til ungdommene som deltok i intervju viser hvordan veien til KLAFF har vært for ungdommene, og belyser hvordan behovet for et slikt tilbud kan skyldes ulike årsaker.

Fortellingene under er fra intervju med to ungdommer, som vi har gitt de fiktive navnene Silje og Nora for å sikre personvern hensyn. Som tidligere nevnt er noen av detaljene også endret for å sikre personvern, uten at essensen i fortellingene blir påvirket betydelig av dette.

Siljes fortelling

En av ungdommene, Silje, beskriver hvordan hun hadde havnet i en livssituasjon med rusproblemer og i et dårlig miljø som var preget av rus og kriminalitet. Samtidig slet hun med sin psykiske helse, og hun fikk mye fravær på videregående før hun til slutt droppet ut etter 2 året. Etter noe tid utenfor arbeid og utdanning kom Silje til KLAFF via NAV.

Før Silje begynte på KLAFF handlet hverdagen hennes om å sitte hjemme, og å ikke ha noe å gjøre eller ta seg til, og som hun beskrev det: «Når jeg kjeder jeg meg for mye så gjør jeg ting jeg ikke burde gjøre». Silje beskriver at det å ha en plass å dra til og å ha noe å gjøre i hverdagen har hjulpet henne ut av rusmisbruket ved å gi henne innhold i hverdagen. Samtidig som oppstarten på KLAFF gikk hun også i rusbehandling. Hun forteller også at det sosiale miljøet på KLAFF har vært viktig for henne, og at hun har fått et nettverk uten den dårlige innflytelse hun hadde i miljøet hun var i før. Hun beskriver også at det har vært viktig for henne at rammene på KLAFF er annerledes enn på skolen, og fremhever at det er viktig at man ikke blir tvunget til å være der, og at de som jobber der «har tid til hver enkelt person».

I det siste har Silje vært i arbeidspraksis via KLAFF. For Silje var det å holde seg rusfri og å få innhold i hverdagen den største motivasjon for å starte på KLAFF. Nå er det målet nådd, og Silje er usikker på hva de neste fremtidsplanene skal være, men har et ønske om å få en utdanning når hun har funnet ut av hva som blir rett for henne.

Noras fortelling

Bakgrunnen for at Nora begynte på KLAFF er at hun droppet ut av videregående i løpet av det første halvåret. Hun hadde for mye fravær av ulike årsaker, og hun fant ut at hun hadde valgt feil linje. Det var en rådgiver på skolen som foreslo KLAFF, og foreldrene «dyttet på», som Nora sier, fordi de ønsket at hun skulle komme ut av hjemmet..

Nora forteller at hun hadde problemer med angst og at hun ble utsatt for mobbing i grunnskolen. Å starte på KLAFF beskriver Nora som litt skummelt i begynnelsen, men at det ble lettere etter at KLAFF flyttet til de nyoppussede lokalene da det alltid var noe praktisk hun kunne holde på med. I starten tenkte hun at hun skulle være på KLAFF en eller to dager i uken, men hun endte med å komme hver dag.

Nora forteller at hun er kreativ og at hun fikk muligheten til å utvikle sine interesser og få nye ferdigheter på KLAFF. Hun mener at de ansatte spilte en stor rolle i dette ved å lære henne ulike håndverk og ved å oppfordre henne til å følge sine interesser. I tillegg tok Nora også et fag som privatist mens hun gikk på KLAFF, men siden de ansatte ikke hadde kompetanse i det faget, fikk hun ikke undervisning på KLAFF.

Mens Nora var på KLAFF fant hun ut av at hun ville søke seg inn på VGS på nytt, på en annen linje innenfor yrkesfag, der hun kunne videreutvikle sin kompetanse i et av håndverkene hun lærte på KLAFF. Hun forteller at en av de ansatte oppfordret henne til dette og at det fikk avgjørende betydning for hennes valg. Uten KLAFF ville hun ikke ha fått samme interesse for det faget, og hun ville ikke ha tenkt på at det kunne være en utdanningsvei for henne. Nora beskriver hvordan hun utviklet seg på KLAFF, og hvordan KLAFF bidro til at hun jobbet gradvis mot nye mål:

Målet først var vel egentlig å ha noe å fylle dagen med. Å komme seg gjennom dagen uten bare å vente på i morgen. Men det målet, det utviklet seg, når jeg var her [på KLAFF] lengre ... så ble det for eksempel å bli venn med noen, eller få det og det til på symaskin, og etter hvert å starte på videregående igjen, på en annen linje. (Nora, individuelt intervju)

I dag er Nora godt i gang med sin nye utdanning, trives godt og ser lyst på fremtiden. Utover å hjelpe henne til å ta rett utdanningsvalg, sier hun at KLAFF har gitt henne muligheten til å utvikle andre kompetanseområder og interesser på KLAFF, som kakebaking, å gå på treningssenter og å spille musikk. Generelt sett så fremhever Nora at hele forløpet på KLAFF hjalp henne til å få bedre selvbilde og selvtillit, og at dette har vært vesentlig for hennes personlige utvikling.

Silje og Nora sine felles erfaringer

Både Silje og Nora fremhever i hver sine intervju at en av de positive tingene ved å være på KLAFF er å møte andre ungdommer som også sliter med ting i livet. De beskriver at dette gjør at man ikke føler seg så annerledes, og at man lettere kan relatere seg til de andre. Nora forteller at det å se at andre slet med samme ting som henne, som angst og depresjon, gjorde at hun skjønnte at det egentlig ikke var en så «big deal». Ungdommene fremhever også de felles måltider og matlagingen som en av styrkene ved KLAFF fordi det skapte en god sosial arena der alle tok ansvar, samtidig som de lærte mer om matlaging. Dessuten fremhever de begge

relasjonen man får til de voksne på en plass som KLAFF, og muligheten til å få tett og personlig oppfølging.

Kort oppsummert om ungdommene sine erfaringer

Resultatene viser at KLAFF har hjulpet ungdommene gjennom å få de ut av hjemmet, å gi dem noe å gjøre, og gi dem en arena der de kan være sosiale, på sine egne premisser. De fremhevet at KLAFF slik sett bidro til at de kom seg videre til å ta utdanning, inn i arbeid, og til en bedre livshverdag med mindre sosiale og psykiske plager. Selv om ungdommene peker på de frie rammene som en positiv ting ved KLAFF, er det også enkelte av ungdommene som noen ganger har opplevelsen av at tiltaket var litt *for* løst. Det trekkes da frem at de kunne hatt behov for mer spesifikke planer for hva de skulle gjøre enkelte dager, og at de ansatte i tilbudet til tider kunne stilt litt flere krav. Dette peker på at det kan være en utfordring å finne en balanse i praksis mellom å være et lavterskeltilbud med eksplisitt mål om å ikke skremme noen vekk med krav og regler, og samtidig være et sted som gir passende utfordringer til den enkelte.

3. Ung Vesterålen

Ung Vesterålen startet som et initiativ spesielt fra Oppfølgingstjenesten, rektorer ved Hadsel og Sortland videregående skole og NAV kontorene i Vesterålen. Bakgrunnen for initiativet var at Oppfølgingstjenesten (OT) erfarte, sammen med NAV kontorene, at mange unge som falt ut fra videregående opplæring senere havnet i NAV systemet. Ettersom OT opplevde at de ikke hadde tilstrekkelig med ressurser eller tiltak for å kunne følge opp eller imøtekomme målgruppen på en tilfredsstillende måte, involverte OT beslutningstakere ved Sortland og Hadsel videregående skole for å diskutere problematikken videre sammen med NAV i Vesterålen. På bakgrunn av disse erfaringene, ble det bestemt at de skulle se på muligheten for å starte et forprosjekt med mål om å bedre legge til rette for ungdom som ikke klarer eller ønsker et ordinært skoleløp. Dette resulterte i et forprosjekt som belyste omfanget av ungdom som sto utenfor utdanning og arbeid, og som senere sto for utformingen av tilbudet som ble Ung Vesterålen.

Forprosjektet ble et samarbeid mellom de videregående skolene og NAV, hvor de besluttet å søke finansiering for å gjennomføre et treårig hovedprosjekt. Finansiering ble søkt fra statsforvalteren, fylkeskommunen og sparebankstiftelsen. I forprosjektet definerte styringsgruppen hvem målgruppen for tiltaket skulle være, og utgangspunktet var den samme målgruppen som for Oppfølgingstjenesten som er unge fra 15-21 (fra skoleåret de fyller 16) som ikke er under opplæring eller i arbeid (§ 3-6, opplæringslova), samt elever som var i ferd med å slutte på skolen. For Ung Vesterålen ble det besluttet at denne målgruppen skulle utvides til å også inkludere de fra 21 til 24 år. På bakgrunn av at store deler av målgruppen er de som tilfaller OT, har de videregående skolene en forholdsvis god oversikt over alle ungdommene som Ung Vesterålen kan være et aktuelt tilbud for. I tillegg har Ung Vesterålen tett kontakt med NAV som kan formidle deltakere som er aktuelle.

3.1. Organisering

Ung Vesterålen er organisert som et samarbeid mellom NAV kontorene og de tre videregående skolene i Vesterålen, Hadsel, Sortland og Andøy vgs. Ansvaret for prosjektet har i hovedsak tilfalt Sortland og Hadsel videregående skole, hvor en styringsgruppe med ulike beslutningstakere fra Sortland og Hadsel videregående skoler og noen av NAV kontorene bidro i utformingen av tilbudet før oppstart og sto for søknadsskrivingen for finansiering av prosjektet. Bakgrunnen for samarbeidet var en felles forståelse mellom Oppfølgingstjenesten ved de videregående skoler og NAV-kontorene i Vesterålen av at noe måtte gjøres for å fange opp unge som sto utenfor utdanning og arbeid.

Forprosjekt

Etter at beslutningstakere var samlet ble det besluttet at de skulle søke midler til et forprosjekt. Det ble utarbeidet en forprosjektplan hvor de kartla antallet ungdommer som sto i utenforskap i Vesterålen for å identifisere om problemet var stort nok. Resultatene fra denne kartleggingen var tydelig på at noe måtte gjøres. I starten ble det besluttet at prosjektet trengte et forprosjekt for å avklare og fastsette rammene for selve hovedprosjektet. Dette forprosjektet, som ble startet i 2016, hadde en styringsgruppe med deltakere fra de videregående skolene, (rektorer, Oppfølgingstjenesten, elev- og lærlingetjenesten) og NAV kontorene. I denne perioden arbeidet styringsgruppen ut fra tittelen «Ungdomsprosjektet i

Vesterålen» som senere ble lydende Ung Vesterålen. Forprosjektet var eid av kommunene i Vesterålen, rektorene i vgs. Vesterålen og Vesterålen regionråd, og ble startet i 2016.

På bakgrunn av forprosjektet og erfaringene til de som satt i styringsgruppen ble det bestemt at de skulle søke midler til oppstart av hovedprosjektet som skulle ha mål om å fange opp unge som sto utenfor utdanning og arbeid. Det ble da hentet inn en ekstern konsulent inn i styringsgruppen for hjelp med å søke finansiering. Styringsgruppen brukte et par år på å gjøre seg klar til oppstart som ble i november 2019. Styringsgruppen brukte denne tiden blant annet til å søke midler, men også til å utforske hvordan andre jobbet for å inkludere unge som sto utenfor utdanning og arbeid. I denne perioden kom de over modellen UngInvest, som valget falt på. Ung Vesterålen bestemte seg for å la seg inspirere av modellen til UngInvest i Viken fylkeskommune (tidl. Buskerud), og UngInvest fungerte i oppstartsperioden som mentorer for Ung Vesterålen. UngInvest er et fylkeskommunalt, praksisnært læringstilbud for unge i alderen 16-24 år. En forskningsrapport utgitt av NTNU i 2021 som oppsummerer undersøkelser og evalueringer av UngInvest, konkluderer at modellen fører til gode resultater, både samfunnsøkonomisk og på individuelt nivå for deltakerne (Ness, 2021). Selv om det er likheter i tiltaket Ung Vesterålen, er det også noen forskjeller fra UngInvest. For eksempel er Ung Vesterålen et åpent tilbud som du kan komme inn i uten å måtte søke deg inn, mens UngInvest er etablert som et tilbud man skal søke seg inn til, på lik linje med videregående skole. Ung Vesterålen er etter vår forståelse også mer rettet mot skole enn UngInvest.

Drift av hovedprosjekt Ung Vesterålen

Hovedprosjektet er et samarbeid mellom de tre videregående skolene og de seks NAV kontorene i Vesterålen. Oppstart av hovedprosjektet medførte en endring i styringsgruppen ettersom den ene NAV lederen gikk inn som prosjektleder i Ung Vesterålen og ble erstattet av en annen NAV ansatt. Ellers besto styringsgruppen gjennom den kommende treårsperioden, og fungerte som støtte til prosjektleder og ansatte på Ung Vesterålen. To instruktørstillinger ble så utlyst. Totalt hadde tilbudet tre 100% stillinger, en prosjektleder og to instruktører. I tillegg har de leid inn ressurser på timer etter behov. Styringsgruppen ble finansiert av sine tilhørende arbeidsgivere utenfor prosjektet gjennom hele perioden. Det har vært et mål at alle som har jobbet for Ung Vesterålen skulle ta videreutdanning direkte rettet mot arbeidet på tilbudet som tilbys gjennom NTNU. Etter den treårige prosjektperioden fortsatte tilbudet, men med noe redusert drift. Finansieringen gikk ned fra NOK 4 240 000,- til NOK 1 800 000,-. Ung Vesterålen har, for skoleåret 2022/2023, hatt 1 fulltidsstilling og to deltidsstillinger.

Lokasjon: Ung Vesterålen er lokalisert på Sortland i et lokale som Nordland fylkeskommune leier. Bygget er, ifølge ledere og ansatte, ikke ideelt for formålet, men det har ikke vært aktuelt å se på andre lokaler grunnet usikkerhet rundt tiltakets varighet. Tilbudet ligger på Sortland på grunn av at det er det beste alternativet for å få korteste reisevei for ungdommer bosatt i tilstøtende kommuner som sogner til Ung Vesterålen. Likevel er det lang avstand til Andøy videregående, som Ung Vesterålen har få deltakere fra.

Økonomi

I 2019 fikk hovedprosjektet tilsagn på tilskudd fra Statsforvalteren pålydende NOK 2 440 000,-. Tildelingen ble gjort for ett år av gangen, men med mulighet for tilsagn gjennom de tre årene prosjektets prøveperiode skulle vare. I tillegg fikk prosjektet tilsagn på finansiering fra Fylkeskommunen på 800 000,- og Sparebankstiftelsen på 1 000 000,- gjennom

samfunnsløftet. Totalt ble det budsjettert med NOK 4 220 000,- for hvert av de tre årene. Etter at den treårige prosjektperioden var over, fikk prosjektet innvilget noe finansiering gjennom et tredelt finansieringssamarbeid mellom Vesterålen regionråd, Nordland fylkeskommune og NAV på NOK 1 800 000,-. Dette har medført at tilbudet driftes noe nedskalert skoleåret 22/23.

År	Budsjetterte midler i NOK
2019/20	4 240 000
2020/21	4 240 000
2021/22	4 240 000
2022/23	1 800 000

Figur 88. Budsjetterte midler 2019-2022

3.2. Mål

Ung Vesterålen har som mål å rekruttere og beholde ungdommer i videregående opplæring eller arbeid for å sikre at flere ungdommer kvalifiserer seg for arbeidslivet. Vesterålen omfatter her alle ungdommer som sogner til de videregående skolene Hadsel, Sortland og Andøy.

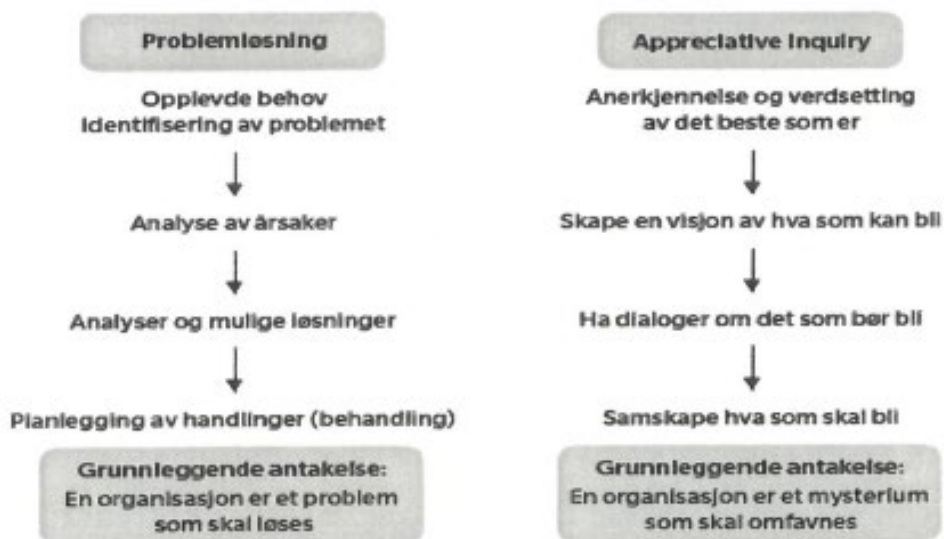
Målgruppe

Målgruppen er ungdommer mellom 16 og 24 år (det skoleåret de fyller 16) som står utenfor utdanning eller arbeid, eller som ikke får til å gjennomføre videregående skole på alminnelige vilkår. Det kan både dreie seg om ungdommer som ikke søker seg inn på videregående opplæring etter grunnskolen, ungdommer som av ulike årsaker dropper ut av videregående opplæring underveis, eller ungdommer som står i fare for å droppe ut, uten å ha noe alternativ. Den ene rektoren beskriver Ung Vesterålen som et alternativ som kan passe for de som blir «tomme stoler» på videregående, hvor andre tiltak på skolen ikke fungerer for å beholde personen på skolen.

3.3. Metoder og tiltak

Metoder

Ung Vesterålen er som sagt bygd opp etter inspirasjon fra modellen til UngInvest, og benytter samme pedagogiske metodikk som UngInvest. Den faglige plattform til UngInvest - og Ung Vesterålen - er grunnet i såkalt *styrkebasert tilnærming* og metodene til *Appreciative Inquiry*. Appreciative Inquiry er et organisasjonsverktøy som er utviklet av virksomhetsforsker David Cooperrider på 1980-tallet, og som søker å forbedre utviklingen til en organisasjon og dennes medarbeidere ved å ta utgangspunkt i det som fungerer fra før og som man vet har verdi. Det vil si at man i stedet for å fokusere på problemene, fokuserer på styrkene, i likhet med metodene som brukes i positiv psykologi (se figur 6 under).

Figur 99. Fra problemløsning til Appreciative Inquiry (Hauger, 2021, s. 175).

I UngInvest og Ung Vesterålen brukes denne styrkebaserte tilnærmingen som metode i arbeidet med den enkelte kursdeltakeren. Buskerud fylkeskommune har etablert et nasjonalt vitensenter for styrkebasert læring knyttet til UngInvest, for å spre kunnskapen om styrkebasert læring. I samarbeid med NTNU tilbyr vitensenteret etterutdanning i *styrkebaserte læringsfelleskap*. De tre ansatte som var i Ung Vesterålen ved prosjektets oppstart i 2019, tok denne videreutdanningen for å benytte metodikken i arbeidet med ungdommene i prosjektet. Dette skjedde som ledd i et lokalt kompetanseløft, med midler fra samfunnsløftet, der i alt 25 personer fra både grunn- og videregående skoler, NAV og arbeidsinkluderings-tjenesten Axello tok samme videreutdanning. Dette har ifølge prosjektleder i Ung Vesterålen hatt den fordel at mange samarbeidspartnere har kjennskap til metodikken som brukes, noe som løfter det tverretatlige samarbeidet rundt ungdommene.

På Ung Vesterålen er den styrkebaserte tilnærming grunntanken i det daglige, pedagogiske arbeid med ungdommen. Dette kommer til uttrykk ved at de fra første gang de møter ungdommen fokuserer på å lete etter dennes styrker, og ta utgangspunkt i disse. Hva mestrer vedkommende, hva er hun nysgjerrig på, hva har hun behov for? Forløpet på Ung Vesterålen legges til rette etter dette. I det daglige arbeid er de ansatte bevisst på å gi positive tilbakemeldinger, ikke lete etter feil og ikke peke på det som ungdommene ikke får til. De ansatte forteller at ungdommene kommer til Ung Vesterålen med en «tapshistorie», og har vært vant til fra før at andre instanser har fokusert på alt det de ikke får til. «De er gode til å snakke seg selv ned», som en av dem uttrykker det. Derfor krever det en aktiv innsats å snu denne mentaliteten, og få ungdommene til å se på det de får til, slik at det kan legges til rette for at de kan gjøre mer av det mens de er på Ung Vesterålen. Ung Vesterålen har også benyttet konkrete verktøy som er utviklet av UngInvest: «styrkekort» som brukes i relasjonelle samtaler og «veikart» som brukes til å hjelpe ungdommene til å visualisere sin fremtidsdrøm. Slik beskriver prosjektlederen hvordan veikartet brukes som motiverende metode:

Veikartet handler om å se for seg selv ett år frem i tid, to, tre fire, eller ti år, hvordan ser livet ditt ut da? Da er vi helt nede på detaljnivå, hvilket putetrekk har du i sofaen? Det handler om at ungdommene må konkretisere

et bilde av hvor de er i verden da. Det blir enklere å komme dit når de har sett det for seg. Hvis det ikke blir konkret, og man bare spør "hva har du lyst å holde på med"? blir svaret fort "vet ikke, vet ikke". Så da må vi begynne å lete. Alle har en forestilling om hva man har lyst å gjøre. Og det er lov å drømme uendelig stort! Du blir ikke realitetsorientert her. Har du lyst å bli astronaut, da skriver vi det - hva må du da begynne med i dag, som fører til at du blir astronaut om 10 år? Da kan det hende at de finner ut av at, jo, da må de ha skole. «Ja, hva var du god på, på skolen da?» «Jeg var ok i matte.» «Ja det er jo helt perfekt det, for det må en astronaut jo ha, da kan vi starte med matte». Så jobber vi ut fra dette med en fremtidsdrøm. Og det er de ikke vant med, de er vant til å fokusere på alt det de ikke får til. (Prosjektleder, Ung Vesterålen)

Den nåværende prosjektlederen har vært med i Ung Vesterålen siden oppstart, mens de to andre ansatte som har vært i tilbudet det seneste skoleåret (2022-2023) har ikke tatt videreutdanningen i styrkebaserte læringsfellesskap. Prosjektleder forteller at verktøyene ble brukt mer aktivt i de første prosjektårene, der alle ansatte hadde tatt utdanning i metodikken. Prosjektleder håper at Ung Vesterålen i fremtiden kan få flere ansatte, noe som blant annet ville bidra til at metodikken kan brukes enda mer aktivt. Den styrkebaserte tilnærmingen ligger imidlertid fortsatt til grunn for det pedagogiske arbeid i tilbudet.

Inntak til Ung Vesterålen

Ung Vesterålen er et lavterskeltilbud, og ungdommer som ønsker det, kan i prinsippet starte på dagen, så lenge det er ledig plass. Ung Vesterålen erfarer imidlertid at behovet og etterspørselen etter tilbudet er større enn antall plasser de har kapasitet til, med de nåværende midler. I inneværende skoleår (2022-2023) har maksgrensen vært 10 deltakere, men Ung Vesterålen har allikevel tatt inn 12 ungdommer. 11 deltakere står på venteliste til høsten, og i tillegg kommer de nåværende deltakere som kanskje har lyst å fortsette. Dessuten opplyser de ansatte at det alene i Hadsel kommune er 33 ungdommer som ikke har søkt videregående skole til neste skoleår, mens det i Sortland kommune er enda flere.

Ungdommene som kommer til Ung Vesterålen er gjerne blitt henvist av rådgivere på skolen, OT, via NAV eller fordi foreldrene har hørt om tilbudet. Byråkratisk sett er det to veier inn i KLAF: enten som deltaker uten formell elevstatus eller som samarbeidselev. De som er deltakere uten elevstatus, går ikke i videregående skole (men kan ta fag som privatister). Samarbeidselever har derimot elevstatus og går formelt sett på videregående skole, men med Ung Vesterålen som alternativ opplæringsarena.

For alle deltakere starter forløpet med at ungdommen kommer på besøk til en uformell prat, gjerne i lag med skolerådgiver, NAV-rådgiver eller foreldre. I tråd med den styrkebaserte tilnærmingen forsøker de ansatte da å finne ut hva ungdommen interesserer seg for og er god på. Etterpå kan ungdommen komme tilbake og hospitere i tilbudet, mellom 1- 14 dager før vedkommende bestemmer seg for om dette er noe de ønsker. Det er ingen binding, men deltakerne kan begynne på dagen, dersom det er ledig plass. For samarbeidselever er det imidlertid en noe mer byråkratisk prosess, fordi lovverket krever at det er utarbeidet en

sakkyndig vurdering og en individuell opplæringsplan (IOP), før man kan benytte alternativt opplæringstilbud. Dette kan ta lang tid.

Ungdommer med aktivt rusmisbruk tas ikke inn i Ung Vesterålen, av hensyn til de andre ungdommer i tilbudet. Det har vært enkelte tilfeller med ungdommer som ruste seg, og som ble sendt videre til rette instans med beskjed om at de var velkommen tilbake når de hadde sluttet å ruse seg.

Tiltak og aktiviteter i Ung Vesterålen

Forløpet og målene som ungdommene jobber etter i Ung Vesterålen skreddersys til den enkelte. Samtidig jobbes det med sosiale tiltak for alle. Disse følger en ukeplan, der det bla. er fast turdag og fredagskaffe. I tillegg lages individuelle ukeplaner for å strukturere tiltakene til hver enkelt ungdom, alt etter hva planen deres er. Dagen til ungdommene er fra 9-14, og hver dag lager ansatte og ungdommer felles lunsj i lag, med fokus på gode råvarer og sunt kosthold. Noen av ungdommene har avtale om å komme noen dager i uken, mens andre kommer hver dag. Det føres ikke fravær, men de ansatte tar kontakt og hører hvordan det går hvis ungdommene uteblir. Ungdommene har også mulighet til å trene på et treningssenter som er i samme bygg som Ung Vesterålen.

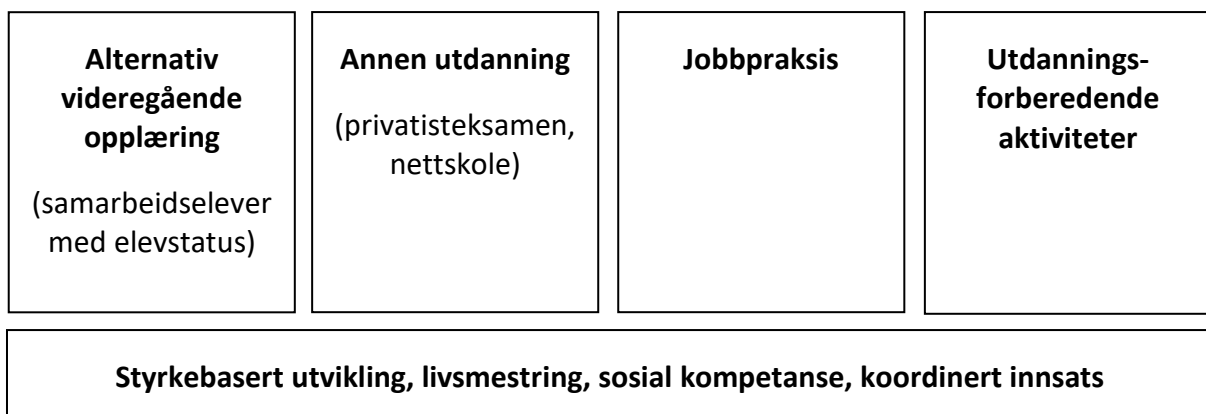
De skreddersydde tiltakene i Ung Vesterålen er i hovedsak utdanningsorientert. Noen av deltakerne er som sagt elever ved videregående skole som trenger en alternativ opplæringsarena (samarbeidselever). Det kan eksempelvis være aktuelt hvis eleven ikke kan mestre skolehverdagen på videregående skole, eller står i risiko for å falle ut. Ofte er det snakk om elever med såkalt skolevegning, som slett ikke får til å møte opp på videregående skoles sitt bygg, men som får til å møte på Ung Vesterålen. For disse elever tilrettelegges forløpet i Ung Vesterålen etter målene i IOP'en som skolen har utarbeidet. Noen har tatt hele utdanningen sin på Ung Vesterålen, der faglærere fra videregående skole (Hadsel eller Sortland) er kommet til Ung Vesterålen for å undervise og gjennomføre prøver og eksamen. Andre har tatt enkelte fag, og har hatt fokus på det sosiale og den generelle delen av læreplanen, i henhold til sin IOP. Andre holder på med delutdanning som privatister, eller tar utdanning via nettskole.

I den første prosjektperioden var tre faglærere med ulike fagkompetanser fra Hadsel Videregående skole tilknyttet i en 10% stilling hver, noe som gjorde at Ung Vesterålen kunne tilby en bred vifte av undervisning til de som drev med undervisning som privatister eller nettskoleelever. Nå har de ikke disse ressursene lenger, men de ansatte tilbyr etter beste evne undervisning i fagene som de unge jobber med, og hjelper dem til å strukturere studiene.

Flere av de ansatte har bakgrunn som lærere i design og håndverk, og et fokus på det kreative har derfor preget tilbudet. Noen av deltakerne har ikke tatt fag, men har brukt forløpet i Ung Vesterålen til å lage en kunstportefølje, og siden kommet inn på kunstskoler andre steder i Norge. De ansatte forteller at fordi de estetiske fag ved de videregående skoler på Vesterålen er blitt lagt ned, har de merket en etterspørsel fra ungdommer som ønsket en kreativ utdanningsvei, men som av ulike årsaker ikke var klar til å flytte langt hjemmefra for å gå videregående. Kontorlokalene som Ung Vesterålen er lagt til nå har ikke verksted eller hobbyrom, men de ansatte har lagt til rette for at ungdommene kan få jobbe kreativt med ulike materialer, etter interesse.

Arbeidsutplassering via NAV har også vært brukt som tiltak. De ansatte har imidlertid erfart at det er vanskelig å følge ungdommene nok opp når de er ute i bedrift, på grunn av at de er så få ansatte. Med den nåværende normering er de to ansatte på jobb om gangen, og siden de av sikkerhetsmessige årsaker ønsker å være to på huset, hvis noe skulle skje, er muligheten for å være oppsøkende utenfor huset sterkt begrenset. Med flere ansatte kunne tilbudet derfor bli mer yrkesrettet.

I nåværende skoleår (2022-2023) har alle 12 deltakere, bortsett fra én, hatt utdanningsrettede tiltak og har tatt opp et eller flere fag. Prosjektleder er tydelig på at hensikten med Ung Vesterålen er å være et alternativt opplæringstilbud, ikke et aktivitetstilbud. I figuren under har vi forsøkt å illustrere tiltakene som tilbys i Ung Vesterålen. Som figuren viser, går arbeidet med styrkebasert utvikling, livsmestring og sosial kompetanse på tvers av alle tiltak. I tillegg spiller Ung Vesterålen en vesentlig rolle i å styrke samarbeid og koordinert innsats mellom ulike instanser rundt ungdommen (dette er nærmere beskrevet i eget avsnitt nedenfor).

Figur 1010. Illustrering av tiltak ved Ung Vesterålen

Utfall

Utfallet for ungdommene etter et forløp i Ung Vesterålen varierer etter forutsetningene. De ansatte beskriver at det er vanskelig å sette en målbar standard for når et forløp i Ung Vesterålen er en suksesshistorie, fordi utgangspunktet til den enkelte ungdommen varierer. For mange er det en suksessfaktor at de rett og slett kommer seg ut av rommet sitt. Flere av de tidligere deltakere hadde før de startet i Ung Vesterålen vært hjemme over flere år, uten sosialt nettverk. En av de tidligere deltakere hadde vært hjemme siden femte klasse, og er nå kommet videre i livet og går på skole. I tillegg er utfallet for de fleste at de får tatt et fag eller to, eller en hel utdanning. De ansatte beskriver også at noen ungdommer hjelpes videre til andre instanser. Utfallet kan da være at ungdommen endelig får en psykiatrisk utredning og rett behandling, noe som kan utgjøre en vesentlig forbedring i livet til den enkelte ungdommen.

De ansatte forteller at mange av de tidligere deltakere nå er i full gang med kvalifiserende utdanning. Flere er ved hjelp av tiltakene i Ung Vesterålen blitt klar til å flytte fra Vesterålen for å forfølge sin utdanningsdrøm andre steder i landet.

Koordinatorrolle

En stor del av arbeidet til de ansatte består i å hjelpe ungdommen i å koordinere kontakten med ulike tjenester, eller være med i møter som en støtte for ungdommen. Mange av ungdommene i Ung Vesterålen har sammensatte problemer og behov for ulike tjenester, for eksempel NAV, BUP, VOP, psykolog eller fastlege. I tillegg erfarte de ansatte at ungdommene ikke var kjent med sine rettigheter. Det å veilede ungdommene til for eksempel å søke AAP eller tiltakspenger kan hjelpe dem til en vesentlig livsforbedring. Den første prosjektleder i Ung Vesterålen var tidligere NAV-leder og hennes kjennskap til systemet og de unges rettigheter var en verdifull ressurs for tilbudet, og for de andre ansatte som via henne lærte mye om mulighetene i NAV-systemet. Ung Vesterålen fant ut av at i stedet for å sende ungdommene ut i «stjerneorientering» hver gang de skulle i møte ved en annen hjelpeinstans, slik som NAV eller BUP, kunne de i stedet invitere instansene til å komme å ha møtet i Ung Vesterålen. Dette er en modell som gjør hverdagen lettere for ungdommene. De ansatte hjelper i tillegg med å koordinere andre ting i hverdagen til ungdommene – det kan være å hjelpe dem å handle, eller å få betalt regningene sine. Dessuten forteller de ansatte at samarbeidet med foresatte er vesentlig, også for de over 18 år.

Ung Vesterålen opplyser at de samarbeider med følgende instanser i arbeidet rundt ungdommene:

- Habilitering
- NAV
- BUP
- VOP
- God Dialog (privat psykologklinikk)
- Axello (arbeidsinkluderingsjeneste)
- opplæringskontorene
- OT
- Videregående skole og rådgivere,
- Rådgivere på grunnskole.
- IPS jobbspesialistene
- psykiatrisk helsesykepleier
- barneverntjenesten
- foresatte

3.4. Erfaring til ansatte og ledere ved Ung Vesterålen

Ansattes erfaringer

De ansatte erfarer at Ung Vesterålen fungerer helt etter sin hensikt og reelt bidrar til å motvirke at ungdommer ender i utenforskap. De forteller at de ser at de som tidligere har slitt mest med fravær, nå er de som har minst fravær. Ifølge de ansatte er det essensielt for tilbudets suksess at det er egne lokaler, som ikke ligger i forbindelse med en skole, og som ungdommene ikke assosierer med en vanlig skole – som de fleste har negative erfaringer med. Allikevel har de ansatte bemerket at ungdommene etter noe tid begynner å omtale Ung Vesterålen som «skolen», når de for eksempel skal fortelle noen hvor de er, og at de da gjør

dette med en stolthet i stemmen, som indikerer at dette med skole har de veldig lyst å få til, på tross av tidligere nederlag.

De fleste deltakere hjelpes videre i livet via forløpet i Ung Vesterålen. Ifølge de ansatte tilbyr Ung Vesterålen en fleksibilitet og en mulighet for skreddersøm, som andre tilbud eller vanlig skole ikke kan gi. Som nevnt er koordinatorrollen og det å hjelpe ungdommene med å administrere hverdagen en viktig del av jobben, og de ansatte erfarer at dette er nesten en like stor del av tilbudet som utdanningsdelen. Som prosjektleder formulerer det: «Hvis du ikke vet om du har penger til å betale husleie neste måned og ikke vet om du har råd til å kjøpe deg mat – du klarer ikke å tenke på utdanning da». De ansatte gir også uttrykk for at de gjennom mange års jobb med ungdommer i skolesystemet har sett behovet for et slikt tilbud. Relativt mange ungdommer går ut av grunnskolen uten karakterer i noen fag, eller kun i enkelte fag, som regel fordi de på grunn av for høyt fravær får status som «ikke-vurderbar». Som en av de ansatte retorisk spør: «hvordan kan man da forvente at de uten videre skal lykkes i videregående?» De ansatte har erfart at mange beslutningstakere de har snakket med, slett ikke var klar over at man kan gå ut av grunnskolen uten karakterer på vitnemålet. Når det gjelder OT, er Ung Vesterålen den eneste praktiske arena de kan tilby, som alternativ til ordinær opplæring.

De ansatte forteller at mange av deltakerne sliter psykisk i større eller mindre grad, og mange av ungdommene har hatt diagnoser som angst, depresjon, ADHD eller autisme. De ansatte tar ikke utgangspunkt i ungdommenes eventuelle diagnoser, men i hvem de er som person og hva de har behov for. De opplever at en stor del av jobben er å styrke den psykiske helsen til ungdommene, og evnen til å bygge relasjoner og ha samtaler med ungdommene er avgjørende. Bli de psykiske utfordringer for store i hverdagen, kobler de ansatte imidlertid andre instanser på.

For de ansatte har den største utfordringen ved å drive Ung Vesterålen uten tvil vært at prosjektet siden start har vært av midlertidig karakter, og at fremtiden til tilbudet i flere runder har vært høyst usikkert. Forrige sommer hadde de ansatte tatt avskjed med ungdommene og pakket ned alt før sommerferien, da de i siste øyeblikk fikk vite at Ung Vesterålen fikk midler til å fortsette. Uvissheten om fremtidsutsiktene har naturligvis vært en belastning for både ansatte og i høy grad for ungdommene, som på forhånd er i en sårbar situasjon der en slik usikkerhet er det siste de trenger.

En annen utfordring som de ansatte trekker frem, er ressursene. De skulle som sagt ønske at de var flere ansatte, slik at de bedre kan drive med oppfølgende arbeid, eksempelvis i bedrifter hvor ungdommene er i arbeidspraksis, og de skulle ønske at de kunne tilby ungdommene en bredere fagkompetanse når det gjelder undervisning. Dette skoleåret, hvor normeringen har vært en fulltidsansatt og to deltidsansatte, har driften av tilbudet vært veldig skrøpelig og har kun fungert fordi det ikke har vært sykdom blant de ansatte. De har organisert seg etter alltid å være to på jobb samtidig, så med en gang en ansatt blir borte, blir det en utfordring. De ansatte forteller at det ikke er hensiktsmessig å benytte seg av vikarer, fordi flere av ungdommene er såpass sårbare og trenger forutsigbarhet og trygge relasjoner. Med flere ansatte ville Ung Vesterålen i tillegg være i stand til å ta inn flere ungdommer, for som nevnt tidligere, har etterspørselen vært større enn kapasiteten alle år. Hvis man tar inn flere enn man har kapasitet til å følge opp, risikerer man ifølge prosjektleder at tilbudet blir «oppbevaring i stedet for utdanning».

En annen utfordring som de ansatte påpeker, er de fysiske rammene og mangelen på hobbyrom og verksted. Å drive tilbudet i kontorlokaler er ikke optimalt. En del av denne utfordringen handler om at det har vært en overvekt av jenter i Ung Vesterålen alle årene, og de ansatte tror at de kunne hjelpe flere gutter, hvis de kunne tilby flere praktiske aktiviteter, og eventuelt mer klassiske «gutteting», slik som bilmekking. De ansatte erfarer generelt at det er vanskeligere å fange opp gutter som sitter hjemme.

Dessuten peker prosjektleder på at de har erfart at lovverket setter visse begrensninger for muligheten for å arbeide forebyggende med elever i videregående opplæring; som nevnt kreves det at sakkyndig vurdering og IOP er ferdigstilt før Ung Vesterålen kan benyttes som alternativ opplæringsarena, og dette er som regel en prosess som tar tid. I prosjektet har de erfart at dette spenner ben for å ta inn elever som trenger tilbudet her og nå. Prosjektleder trekker frem at det kan skje ting i livet med akutte situasjoner - slik som dødsfall i familien eller overgrep – situasjoner, som gjør at man ikke greier skolesituasjonen i en periode. Men elever i slike situasjoner ville kanskje greie å klare hverdagen på Ung Vesterålen og komme lettere igjennom ved å jobbe seg opp, og så komme tilbake i skolen. Prosjektleder forteller at de har hatt møter med fylkeskommunen for å finne en juridisk løsning på dette, men at det ikke har vært mulig på grunn av lovverket. Slik det er nå, er alternativet til å vente på sakkyndig vurdering og IOP at eleven skrives ut av skolen og blir deltaker uten elevstatus. Dermed bortfaller imidlertid rettighetene man har som elev.

Ledelsens erfaringer

I delen under trekker vi frem styrkene og utfordringene som ledelsen ved Ung Vesterålen så i tilbudet.

Styrkene

En av de styrkene ved Ung Vesterålen som ledelsen trekker frem, er tilbudet sin mulighet til å ta inn en blanding av ungdommer med ulike behov og utfordringer, fra ungdommer med kompliserte utfordringer uten elevstatus til enkeltelever «som bare trenger det lille ekstra» (ledelsen). Noe av grunnen til at Ung Vesterålen har behov for å kunne inkludere de med elevstatus følger av at skolene ikke alltid har ressurser til å tilby skreddersydde, alternative opplæringsformer til enkeltelever. Som den ene lederen sa «vi er jo ikke så store at hver enkelt skole kan ha noe i tillegg til dette – vi må jo bygge på de ressursene vi har, særlig de menneskelige, så de blir benyttet på en best mulig måte». Behovet for å inkludere de uten elevstatus bygger i stor grad på det at Oppfølgingstjenesten ikke har økonomi eller tiltak som er tilpasset de ungdommene som trenger den hjelpen som Ung Vesterålen kan gi. I tillegg fanges ikke de under 18 år opp av NAV.

Ledelsen trekker også frem at de ansatte i prosjektet sin unike måte å tilpasse seg til hver enkelt deltaker, spesielt i lys av at mange kan ha utfordringer med sin psykiske helse, er en viktig ressurs. Et av de tiltakene som ledelsen trekker frem som positivt i tilknytning til dette, er at de ansatte og alle deltakerne lager og spiser lunsj sammen hver dag. Et annet aspekt ved muligheten til å tilpasse seg deltakerne, har vært muligheten til å leie inn ressurser på timebasis. Dette gjør at deltakere kan få individrettede tiltak, som for eksempel å leie inn ressurser for å undervise i enkeltfag som kan gi en deltaker mulighet til å fullføre et fag.

Koblingen mellom Ung Vesterålen og UngInvest er også noe som ledelsen trekker frem som positivt. På den ene siden trekker de frem at det å ha en metode de kan følge gir trygghet og

retning for prosjektet. I tillegg trekker de frem at det er en styrke at det finnes et utdanningsløp for de som jobber i Ung Vesterålen. En utdanning som gjør at ansatte får styrket sin kompetanse innenfor feltet og får «en grei ballast for å både møte ungdommen på en fin måte og en verktøykasse for å hjelpe de».

Utfordringene

Ut fra ledelsens perspektiv er den største utfordringen med Ung Vesterålen usikkerheten rundt fremtiden til tilbudet. Både når det gjelder å ivareta, men og å beholde de ansatte, i de periodene hvor tilbudet sin fremtid er usikker med tanke på finansiering. For ledelsen er denne utfordringen tett knyttet opp mot utfordringen med å få med beslutningstakere til å finansiere tilbudet. Som en av lederne uttrykte det «paradokset er vel at alle synes det er en god ide, men det er ikke alle som vil være med å betale». En av grunnene til denne utfordringen tror ledelsen skyldes det faktum at det er utfordrende, om ikke umulig, å vise til konkrete bevis for at tilbudet har ønsket effekt. Her trekker ledelsen frem at det å havne i varig utenforskap er en personlig tragedie, men at det også har varige samfunnsmessige kostnader, men at disse kostnadene er vanskelig å måle i kroner. På bakgrunn av dette understreker ledelsen at de har hatt behov for å jobbe opp mot det politiske nivået, i håp om å få støtte til tiltaket på politisk nivå. I den treårige prosjektperioden hadde Ung Vesterålen som målsetning at tilbudet skulle bli et fast tilbud. En annen utfordring som delvis er knyttet opp mot usikkerheten i varigheten til tilbudet har vært lokale. I likhet med de ansatte finner ledelsen ikke det nåværende lokale ideelt, men i tillegg har det vært en betydelig utgift knyttet til leie av lokale da fylkeskommunen ikke har kunne stille med noe lokale.

Ledelsen forteller at prosjektet har vært prisgitt fleksibiliteten til nåværende prosjektleder, som har vært med hele veien (de første årene som instruktør), og som har hatt mulighet til å fortsette tross kort varsel og uforutsigbarhet. At prosjektet kunne beholde kompetansen til denne medarbeideren anser ledelsen som vesentlig for å kunne fortsette tilbudet etter at treårs-prosjektperioden var ferdig. Det å miste kompetanse og erfaringer til medarbeidere er noe som resulterer i et tidkrevende arbeid, og å miste alle vil kreve at man må «re-starte» prosessen med utlysning og å besette alle stillinger på nytt, noe de anså som nesten umulig.

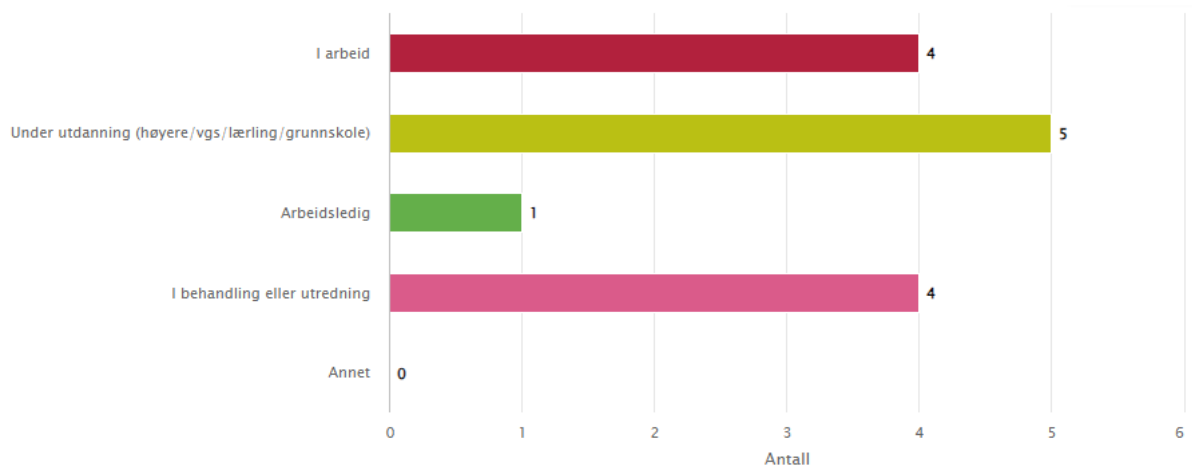
I forbindelse med ansettelsesprosessen trekker ledelsen frem at det har vært svært viktig for dem å finne de riktige personene til stillingene som prosjektleder og instruktører. For ledelsen betydde dette at personlig egnethet og å «brenne for å jobbe med akkurat dette» ble særlig vektlagt, og at erfaringer og relevant realkompetanse kunne være vel så viktig som relevant universitets- eller høgskoleutdanning. Som den ene i ledelsen sa «de må ha lyst til å jobbe med ungdommer med utfordringer, ikke bare ha det på papiret».

3.5. Erfaring til unge deltakere ved Ung Vesterålen

Denne delen tar utgangspunkt i dataen vi har innhentet fra spørreundersøkelsen som gikk til tidligere deltakere ved tilbudet og data fra dybdeintervju med ungdom som deltar eller har deltatt i Ung Vesterålen. Beskrivelsen under tar utgangspunkt i funnene fra spørreundersøkelsen som viser erfaringene til 9 av de tidligere deltakerne ved Ung Vesterålen. Etter dette går vi inn på funnene fra intervjuene, som viser ungdommenes erfaringer mer i dybden.

Erfaringene til ungdommene fra spørreundersøkelsen

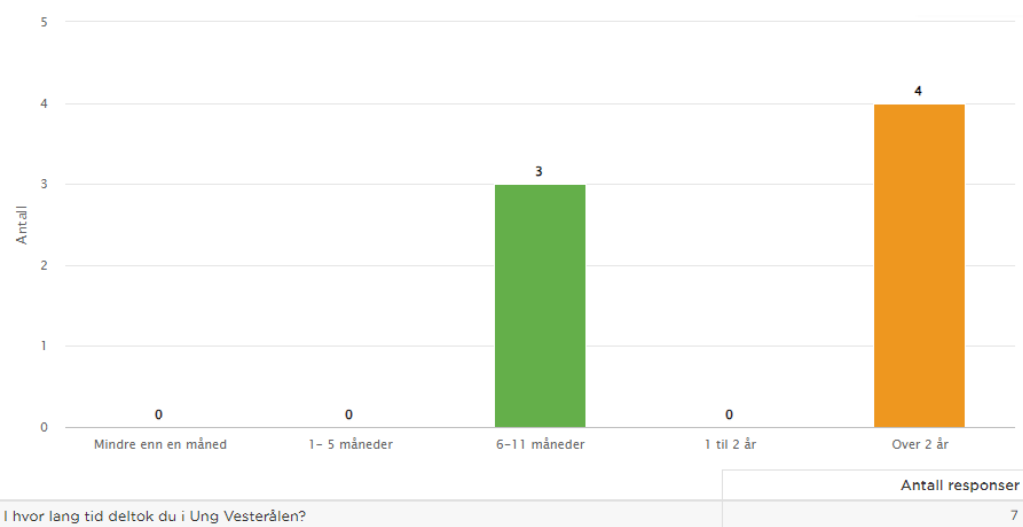
Av de 9 som svarte på spørreundersøkelsen sier 2 av de unge at de både er under utdanning og i arbeid, 3 sier de er i arbeid, 1 er arbeidsledig og 3 er under utdanning. Totalt er altså 8 av 9 enten i arbeid, under utdanning, eller begge. Av de 9 som er i arbeid eller under utdanning er 4 samtidig også i behandling eller under utredning.

Hvor er du i dag? (Du kan velge flere svaralternativ) | Antall respondenter 9

Figur 1111. Hvor er du i dag Ung Vesterålen (spørreundersøkelse)

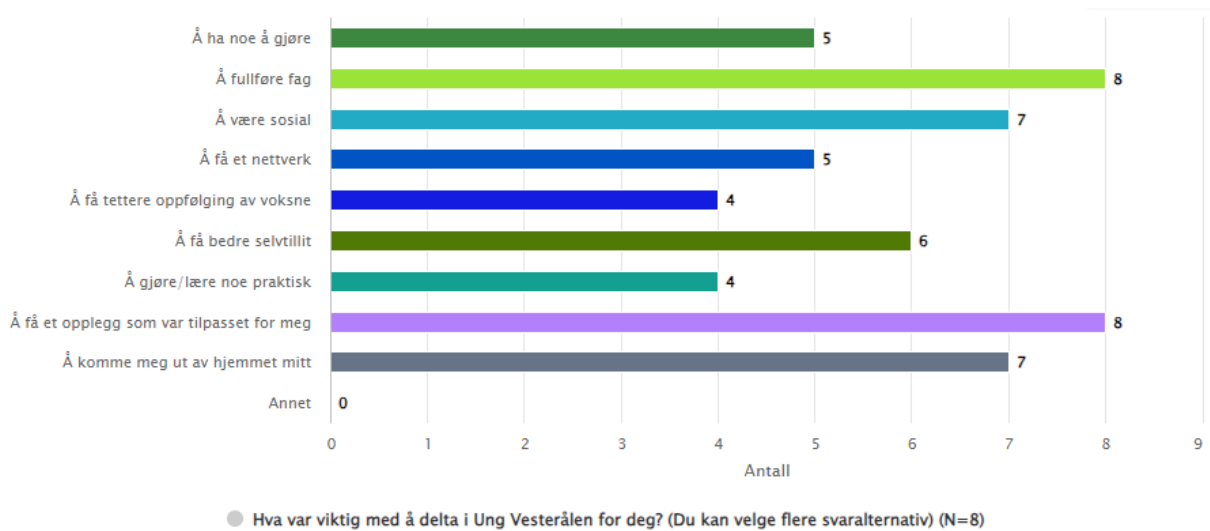
For spørsmålene etter denne delen er det, av de 9 som har svart på spørreundersøkelsen, 1 som ikke har svart på resterende og 1 som har svart på noen av spørsmålene. Svarandelen vises i tabellene gjennom betegnelsen N=, hvor tallet etter N= beskriver antallet som har svart på spørsmålet. Blant de ungdommene som svarte på hvor lenge de hadde vært på Ung Vesterålen, er fordelingen som vist under.

Figur 12. 12 Lengde på deltakelse i Ung Vesterålen (spørreundersøkelse)

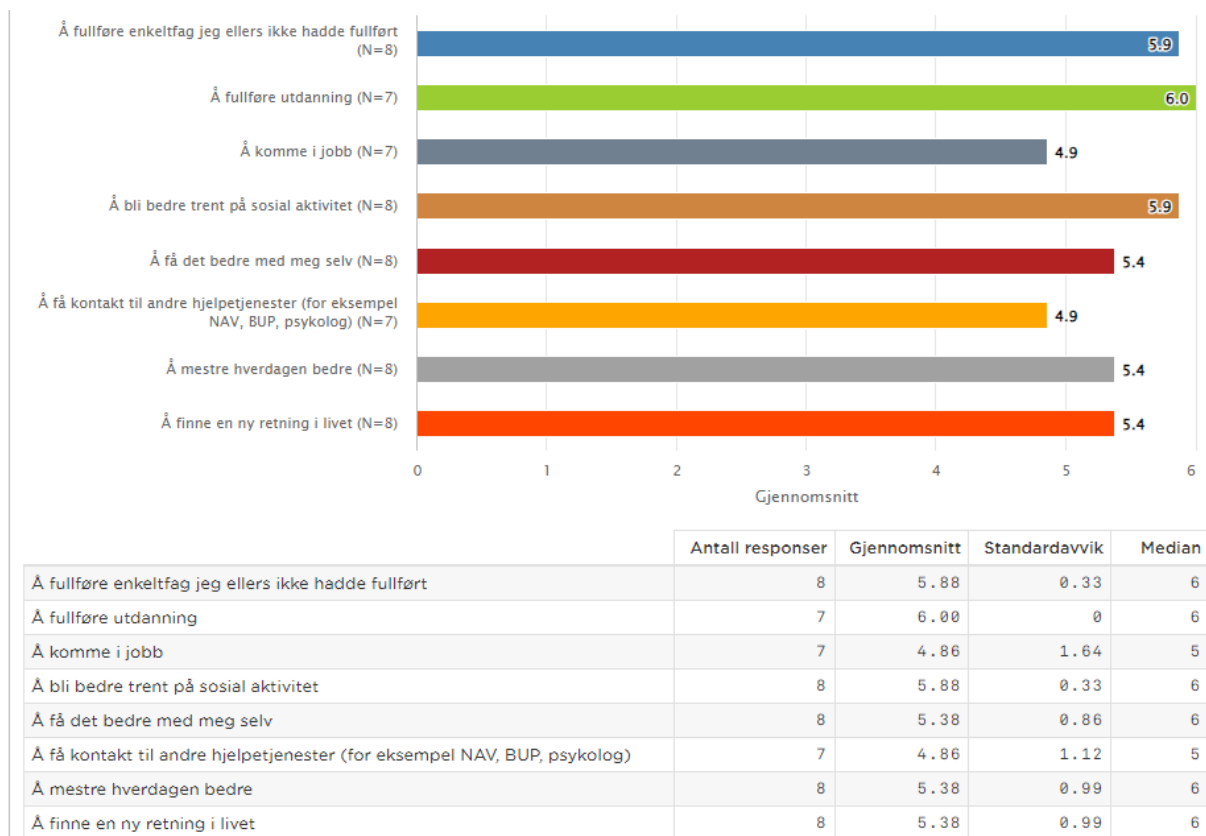
Hvordan hjalp Ung Vesterålen de unge?

De tidligere deltakerne ble også stilt spørsmålet om «Hva var viktig med å delta i Ung Vesterålen for deg?» Her svarer 8 ungdommer at det viktigste var å fullføre fag og å få et opplegg som var tilpasset dem. I tillegg svarer 7 unge at det var viktig for å være sosial og å komme seg ut av hjemmet. Svarene er illustrert i figur 11 under.

Figur 1313. Hva var viktig med å delta i Ung Vesterålen for deg? (spørreundersøkelse)

De ble også stilt en rekke spørsmål om i hvilken grad Ung Vesterålen hjalp ungdommene i forhold til ulike områder.

Figur 1414. I hvilken grad hjalp Ung Vesterålen deg til (spørreundersøkelse)

Svarene i figur 12 ovenfor illustrerer gjennomsnittet av i hvilken grad ungdommene erfarte å få hjelp på ulike områder på en skår fra 0, «hjalp ikke» til 6, «hjalp veldig mye». Antallet ungdommer som har svart på hvert av spørsmålene kommer frem av «Antall responser» under søylediagrammet.

Fokuset til Ung Vesterålen, som er få unge tilbake eller inn i utdanning, ser ut til å komme til uttrykk her blant de som har svart på spørreundersøkelsen. Når det gjelder å komme ut i arbeid eller fullføre utdanning er det 7 av de unge som mener at Ung Vesterålen hjalp de veldig mye til å fullføre enkeltfag og å fullføre utdanning. 6 av disse svarte også at Ung Vesterålen hjalp de mye eller veldig mye til å komme i jobb. Samtidig er det like mange som svarer at de har fått hjelp til å trene på det sosiale, og mange trekker også frem at Ung Vesterålen har bidratt til at de har fått det bedre med seg selv og til å mestre hverdagen bedre. Når det gjelder å bli trent på sosiale aktiviteter svarte 8 unge at Ung Vesterålen hjalp dem veldig mye eller mye. Av disse svarte 5 at Ung Vesterålen også hjalp dem til å få det bedre med dem selv, hvorav tre av disse også opplevde at Ung Vesterålen hjalp veldig mye for at de skulle få kontakt med andre hjelpetjenester.

Hjelp til utdanning og arbeid

Ungdommene fikk muligheten til å si noe om hvorvidt Ung Vesterålen hadde hjulpet dem på andre måter enn de som er illustrert i figur 12. Her trekker 7 av de unge frem at Ung Vesterålen hjalp dem på andre måter, og en av dem mener at Ung Vesterålen «hjalp meg med å komme meg inn i vanlig skolegang».

På spørsmål om hvordan livet deres ville vært annerledes uten Ung Vesterålen utdyper flere av de unge betydningene av hvordan tilbudet hjalp dem til utdanning.

Uten Ung Vesterålen hadde jeg nok mest sannsynlig ikke kunne gå på skole og få meg utdanning. Jeg hadde ikke hatt troen på meg selv, og hadde nok fortsatt vært veldig dårlig psykisk. Vokst opp med å ikke føle meg smart nok, bra nok, og aldri opplevd mestringsfølelse på grunn av skolen. (Tidligere deltaker Ung Vesterålen)

En ungdom mente at «jeg hadde ikke klart jobb eller skole nå om det ikke hadde vært for Ung Vesterålen». En annen trakk frem at:

Uten Ung Vesterålen hadde jeg ikke kommet til å gå på noe skole eller tatt noen fag, jeg hadde ikke kommet meg ut om dagen eller kommet meg videre i livet med hverken skole eller det sosiale. På mange måter fikk de meg til å fullføre skolen på en helt utrolig måte som har hjulpet meg i dag. (Tidligere deltaker Ung Vesterålen)

Hjelp til det sosiale

Av de 7 ungdommene som mente at Ung Vesterålen hadde hjulpet dem på andre måter enn de skisserte i tabell 12 er det flere som trekker frem det sosiale slik som i sitatet ovenfor. I tillegg ble det det nevnt av flere hvordan Ung Vesterålen bedret deres mentale helse. Blant annet beskriver en at tilbudet hjalp «generelt i livet», mens andre satte ord på at Ung Vesterålen var viktig for dem når det gjaldt «troen på meg selv», «troen på hva jeg kan få til», og at det «hjalp mye med psyken og selvbildet».

På spørsmålet om hvordan livet ville vært annerledes uten Ung Vesterålen utdypet en at:

Jeg hadde ikke hatt et nettverk med trygge venner utenfor rusmiljøet. Hadde generelt ikke kommet meg videre, og nå forlater jeg Ung Vesterålen med jobb og et trygt nettverk, slik at jeg har sjansen til å fortsette å utfordre meg selv. (Tidligere deltaker Ung Vesterålen)

En annen svarte at «jeg hadde nok ikke vært så sosial som jeg er nå, hadde nok ikke turt alt det som jeg tørr i dag, og så hadde jeg slitt mer med psyken enn det jeg gjør i dag».

Ut fra dette kan man si at ungdommene trekker frem at Ung Vesterålen både har vært viktig for at de skulle komme i eller fullføre utdanning i tillegg til å bli trygg i sosiale settinger, bygge selvtillit og bedre deres psykiske helse. For mange av disse ungdommene gir utsagnene deres inntrykket av at det å komme videre med utdanningen fører til at de føler mestring og dermed får bedre selvfølelse.

På fritekstspørsmål om det var noe annet ungdommene ønsket å fortelle om Ung Vesterålen var det flere som benyttet muligheten til å fortelle hvor viktig tilbudet har vært for dem. De understreket at de syntes det var veldig viktig at tilbudet fortsatte, slik at andre unge kunne dra nytte av tilbudet slik de selv hadde gjort.

Den ene fortalte blant annet at:

Dette programmet er ekstremt viktig å beholde her i Vesterålen. Er veldig mange flere der ute som meg. Jeg hadde ekstrem skolevegning, brydde meg ikke om fremtiden, og lærere hadde jeg alltid hatt en dårlig relasjon til. Ung Vesterålen viste og lærte meg at skole ikke trenger å være en negativ ting. Nå har jeg gode karakterer og har fullført ett helt skoleår med karakterer som jeg ikke trodde jeg var i stand til å få! Tanken på at andre ungdommer ikke skal få samme mulighet som meg i fremtiden gjør meg oppriktig uvel. Tilbudet har faktisk endret livet mitt på så mange måter. (Tidligere deltaker Ung Vesterålen)

Andre fremhever at opplegget «ser den enkelte», «hjelper de som sliter i ditt eget tempo» og at det er «et stort behov for tilbudet i regionen».

Erfaringene til ungdommene fra intervju - to fortellinger

Fortellingene til ungdommene fra Ung Vesterålen som deltok i intervju belyser hvordan bakgrunnshistorien til deltakerne ved tilbudet kan være, hvilke erfaringer de har med Ung Vesterålen og hvorfor de har behov for et slikt tilbud. Fortellingene under er, i likhet med fortellingene til ungdommer fra KLAFF, anonymisert ved at personene er gitt fiktive navn og detaljer er endret eller utelatt, uten at essensen i fortellingene påvirkes av dette.

Elli

Elli har vært på Ung Vesterålen over 2 år på tidspunktet for intervjuet. Hun har tatt flere fag mens hun har vært på Ung Vesterålen, men nå holder hun på med ulike kreative prosjekter. Elli har dårlige erfaringer med skole, særlig videregående skole. Etter ungdomsskolen flyttet hun til en annen by og gikk videregående mens hun bodde på hybel, men hun fikk mer og mer fravær, ble mobbet og utviklet angst for skole, og droppet til slutt ut. Elli forteller også at hun i en periode tidligere i livet slet med rusproblemer, og ble påvirket av flere negative hendelser i et dårlig sosialt miljø. Hun har vært rusfri i flere år nå, og forteller at Ung Vesterålen har gitt henne mulighet til å komme tilbake på rett spor. I en periode har Elli hatt arbeid mens hun var på Ung Vesterålen, og da fikk hun hjelp fra de ansatte til å søke stillingen. Selv om det ble utfordrende for henne i lengden, beskriver hun at hun fikk stor mestringsfølelse av å komme ut i arbeidslivet.

For Elli er det viktigste med tilbudet at det har gitt henne en trygg base og et positivt miljø. Elli forteller at før hun startet på Ung Vesterålen hadde hun så mye angst at hun slet med å komme seg ut av huset. De ansatte i Ung Vesterålen har hjulpet henne mye med eksponeringsterapi, som hun kaller det, slik at hun nå får til mange ting hun ikke fikk til før, som å gå ut å handle og kjøre bil. I det hele tatt får hun hjelp og støtte til mye mer enn bare undervisning, forteller Elli; de ansatte hjelper henne i kontakten med andre tjenester, med å betale regninger og mye mer:

De [ansatte på Ung Vesterålen] er veldig flink til å hjelpe, uansett hva problemstillingen er. Det er veldig trygt å komme hvis du har problem og sånt. Å få hjelp, og vite at hvis de ikke kan hjelpe, så kan de finne noen, hjelpe deg med å ta kontakt med folk som kan det. (Elli)

Elli forteller også at de ansatte alltid er tilgjengelige på telefon hvis det er noe. I tillegg opplever hun at på Ung Vesterålen får hun lov å være seg selv, «helt hundrede prosent», og det er rom for å feile, uten at det blir noe negativt fokus på det. Dette gjelder både de ansatte og de andre ungdommer, og Elli beskriver det som en styrke ved tilbudet at det er andre som også sliter med ting: «på en måte er vi litt i samme båt her, alle sammen, og jeg tror at det i seg selv gjør læringsmiljøet tryggere», som hun sier det. Hun fremhever også matlagingen og de felles måltider som en av styrkene ved tilbudet.

Ellis mål for fremtiden er at hun skal bli trygg nok på sine omgivelser til å komme ut i arbeidslivet. Hun forteller at hun har utviklet seg mye ved å være på Ung Vesterålen, og at det ville ha tatt henne mye lenger tid å nå dit hun er nå, hvis ikke hun hadde hatt dette tilbudet. På spørsmål om hvorvidt hun ville anbefale Ung Vesterålen til andre ungdommer som står i en liknende situasjon som henne, svarer Elli:

Jeg tror det er viktig for alle som sliter. Uansett hva situasjonen er. Sånn skole generelt, det å kunne prøve det innenfor andre rammer. Realiteten er at skolesystemet, sånn som det er i dag, ikke er satt opp for den enkelte eleven. Det er et veldig generelt system, hvor alle bare må innrette seg etter å lære på dén måten. Og man ser jo på det at mange velger å ikke gå skole, mange dropper ut – at det funker helt klart ikke for alle. Og det er sunt å se at det er artig å lære. For jeg personlig elsker å lære nye ting, elsker å gå skole ... eller jeg liker ikke å gå skole, som i det generelle skolesystemet. Men jeg elsker å lære ting. Og jeg tror det er flere som gjør det, selv om de har låst seg på at de ikke klarer å gå på vanlig skole. (Elli)

Elli forklarer altså her at de annerledes rammene til Ung Vesterålen skaper en motivasjon og glede ved å lære nye ting, som hun mener at mange mister i det ordinære skolesystemet der rammene ikke gjør det mulig å legge nok til rette for den enkelte eleven.

Jakob

Jakob kom rett til Ung Vesterålen etter ungdomsskolen. Han forteller at hele skoletiden hans, fra barneskolen til ungdomsskolen var preget av negative opplevelser. Han ble utsatt for mobbing i årevis og hadde i tillegg dårlige relasjoner med de fleste lærere. Jakob beskriver at han har flere diagnoser som gjør det vanskelig for ham å håndtere krav og å inngå i sosiale fellesskap. Grunnet hans utfordringer hadde han mye fravær, og i ungdomsskolen var han borte fra skolen i månedssvis, og tok ikke eksamener. Dette har naturligvis resultert i faglige hull. Jakob beskriver at han aldri kom seg ut av hjemmet tidligere, at han egentlig hadde gitt helt opp på livet, og klarte knapp nok å komme ut av sengen. I utgangspunktet ville han slett ikke begynne på videregående, men da han fikk høre om Ung Vesterålen, tenkte han at han ville gi det en sjanse. Nå tar han fag mens han går på Ung Vesterålen. Jakob forteller at det ville være helt umulig for ham å møte på videregående skole, det er for mange folk, og stedet ville trigget hans skoletraumer, som han sier det. Jakob beskriver sin deltakelse i Ung Vesterålen som livsforandrende, og til og med livreddende. På spørsmål om hvordan han tror hverdagen hadde sett ut, hvis han ikke var på Ung Vesterålen, svarer Jakob:

Jeg er veldig glad for at Ung Vesterålen er her, for hvis ikke så ville jeg sikkert ha sittet hjemme ... eller faktisk ville jeg sikkert ikke vært i live. Som ikke akkurat er så gøy å tenke på. Men det er sannheten, mener jeg. (Jakob)

For Jakob handler Ung Vesterålen altså om mye mer enn det å gjennomføre skolefag, det viktigste er at tilbudet har gitt han et nytt syn på livet og har gitt meningsfylt innhold i hverdagen. Jakob beskriver også at det med å øve seg på å sosialisere egentlig er viktigere for ham enn å ta fag. Samtidig fungerer det godt for ham fordi han aldri blir tvunget til å sosialisere, men får lov å gjøre det på sine premisser. Jakob forklarer generelt at han trives på Ung Vesterålen, fordi han får lov å være seg selv og fordi de voksne alltid møter ham med en positiv innstilling uten å stille krav og regler. På spørsmål om hva det er som gjør at han får til å møte hver uke på Ung Vesterålen, når han ikke fikk det til i ungdomsskolen, svarer Jakob:

Jeg tror det er det at jeg føler meg trygg. Sånn for en gangs skyld, så føler jeg meg trygg. Fordi her, det er ikke akkurat en skole, jeg kaller det en skole, men det er ikke akkurat en skole. Du kommer ikke akkurat hit og sitter på et klasserom og står fast og ser på en tavle hele tiden. (Jakob)

Jakob forteller at han ser mye mer lyst på fremtiden enn han gjorde før, og at det er Ung Vesterålen som har hjulpet ham dit. Samtidig er han opptatt av at det er mange andre ungdommer som sliter, og som sitter hjemme, og at de burde få samme hjelp som han har fått. Slik uttrykker han det:

Jeg vil at dem skal se på Ung Vesterålen, se og høre at ting fungerer. Jeg vil at det skal spre seg, at dem kontakter Ung Vesterålen, og at alle sånne tilbud som UngInvest, spredd utover Norge, får kontakt med hverandre. Så hvis noen finner ut at dette her fungerer perfekt, så spre det videre, sånn at alle får vite om det, og alle kan være med på dette. Dette her fungerer for ungdommer. (Jakob)

4. Avsluttende analyser og konklusjon

Som nevnt i rapportens innledning, og som beskrivelsene av de to tilbudene har vist, er det store likheter imellom KLAFF og Ung Vesterålen, og i særdeleshet i erfaringene som de unge deltakere har med de to tilbudene. Vi knytter derfor rapportens funn sammen og presenterer våre konklusjoner på tvers av de to tilbudene i dette avsnittet.

Sosial inkludering

Resultatene i våre undersøkelser tyder på at de to tilbudene, KLAFF og Ung Vesterålen, har positiv effekt når det gjelder å inkludere ungdommer og hjelpe dem inn i utdanning og arbeid. Hvor mange av deltakerne som reelt ender opp med å fullføre videregående opplæring eller med varig deltakelse i arbeidslivet, har vi ut fra vårt datamateriale ikke grunnlag for å konkludere med. En slik kunnskap vil kreve longitudinelle studier der statusen til deltakerne følges over lenger tid, noe som igjen vil kreve et lenger tidsperspektiv på prosjektene. Spørreundersøkelsen tyder på at en betydelig andel hjelpes videre i utdanning eller arbeid, og flere av de tidligere deltakere som nå er i utdanning eller arbeid fremhever at KLAFF/Ung Vesterålen hjalp dem dit.

Samlet viser brukererfaringene til nåværende og tidligere deltakere som vi har innhentet, at disse tilbudene hjelper på flere parametere. Selv om de unge som har deltatt i våre undersøkelser har ulik bakgrunn og ulike årsaker til hvorfor de har behov for et tilbud som KLAFF og Ung Vesterålen, er det flere påfallende fellestrekk i deres fortellinger. Ett fellestrekk er at ungdommene trekker frem det psykososiale ved tilbudet som et av de viktigste aspektene. Dette gjelder både ungdommene som deltok i spørreundersøkelsen og i intervjuene. Samtlige ungdommer som har deltatt i intervjuene, forteller at alternativet til å være på KLAFF/Ung Vesterålen ville ha vært å sitte hjemme på rommet sitt, uten særlig innhold i hverdagen. Når ungdommene beskriver seg selv, fremhever de at de har vært preget av psykiske helseproblemer over kortere eller lengre tid, noe som har gjort ting vanskelige for dem. For noen har også rusproblematikk vært en del av dette. De ansatte på sin side forteller at det å styrke den psykiske helsen og selvfølelsen til ungdommene er en avgjørende del av arbeidet som må gjøres med ungdommene. Felles for ungdommenes fortellinger er også at de fremhever det relasjonelle i tilbudet – de gode relasjoner til de ansatte og det å møte andre som også sliter med ting i livet – følelsen av å «være i samme båt». Beskrivelsen av å føle seg sett som den man er og (endelig) få lov å være seg selv, går også igjen.

Disse fellestrekkene i ungdommenes erfaringer tyder på at tilbudene reelt bidrar til sosial inkludering og gir ungdommene en følelse av tilhørighet. Som nevnt innledningsvis handler utenforskap både om å stå utenfor utdanning og arbeid og om en manglende følelse av tilhørighet i samfunnet. Forstått på den måten viser ungdommenes erfaring at KLAFF og Ung Vesterålen motvirker opplevelsen av utenforskap. Som det også ble nevnt i innledningen, viser en rekke studier at relasjonelle utfordringer er fremtredende blant unge som ender utenfor utdanning eller arbeid. At ungdommene selv legger vekt på at tilbudene representerer positive relasjoner er derfor vesentlig. Et annet fellestrekk i ungdommenes svar og fortellinger er at tilbudene har gitt dem bedre selvtillit, større mestingsfølelse og håp for fremtiden. Slike parametere, som samlet sett kan betegnes som økt livskvalitet, lar seg vanskelig måle og veie. På generelt grunnlag er det grunn til å tro at økt livskvalitet også vil påvirke deltakerne i positiv retning når det gjelder å fullføre utdanning eller komme i arbeid.

Behov for alternative opplæringsarenaer

Ungdommene som kommer til KLAFF og Ung Vesterålen har alle med seg en erfaring med nederlag i skolesystemet, i større eller mindre grad. Intervjudataene og spørreundersøkelsen viser at for noen dreier dette seg først og fremst om feil utdanningsvei og behov for tid, tett rådgivning og nye inputs for å finne ut av hvilken linje på videregående som passer; for andre dreier det seg om at stort sett hele skoleløpet har vært et stort nederlag, med mobbing, langvarig ufrivillig skolefravær og faglige utfordringer. For de fleste er problemene sammensatte. Flere av ungdommene beskriver skolesystemet som et firkantet system de føler de ikke passer inn i. Disse skoleerfaringene peker samlet sett på at det finnes et behov for alternative opplæringsarenaer, dersom flere skal gjennomføre videregående utdanning. Andelen av barn og unge som ender med problematisk skolefravær (det som ofte refereres til som *skolevegring*) er tilsynelatende økende (Videt & Waldahl, 2023), og fortellingene til ungdommene viser tydelig at tiltakene i KLAFF og Ung Vesterålen fungerer for ungdommer som ellers har følt seg fortlapt i skolesystemet. Ungdommene som vi har intervjuet, fremstår på tross av nederlag og hull i utdanningsløpet, som ressurssterke individer på sine egne måter, og deres beskrivelser viser at det er en lettelse for dem å gjenfinne læringsgleden, ut fra egne forutsetninger.

Tverrsektorielt samarbeid

Med hensyn til organiseringen av tilbudene, er det er verd å trekke frem at samarbeid mellom tjenester fremheves som en styrke av både ansatte ved de to tilbudene, og av flere ungdommer. Samarbeid på tvers av tjenester er nødvendig for folk med sammensatte problemer, men forskning viser at det er store utfordringer med å få til godt samarbeid som oppleves som hjelpsomt for brukeren (Breimo et al., 2022). BarnUnge21-strategien (2021) slo fast at det er stor variasjon i kvaliteten på hjelpen utsatte barn og unge får, og at problemet ofte er for lite samordning og samarbeid. Det oppstår hyppig blindsoner mellom ulike tjenester og tilbud som støtter brukeren på hver sitt område. Funnene i denne evalueringen tyder på at tjenestemodellene KLAFF og Ung Vesterålen svarer på noen av utfordringene som er påvist og skaper bedre samhandling til det beste for ungdommene. Vi anbefaler videre forskning på hvordan samarbeidet mellom tjenester og etater fungerer i slike modeller, hvordan det erfares av brukerne, og hvilke utfordringer og hinder som finnes.

Det tette samarbeide mellom videregående skole, oppfølgingstjenesten og NAV, som både KLAFF og Ung Vesterålen har etablert, er for øvrig interessant i seg selv. Dette peker på at flere instanser har erfart at det fantes et «hull» i tilbudet til målgruppen – ungdommer utenfor videregående opplæring og arbeid. Det skal her trekkes frem at oppfølgingstjenesten i både Salten og Vesterålen har erfart at til tross for at deres lovpålagte oppgave er å hjelpe målgruppen, sto de før etableringen av KLAFF og Ung Vesterålen i en situasjon der de manglet verktøy og ressurser til å gjøre annet enn å «prate» med ungdommene, som en av OT-koordinatorene uttrykte det. Dette peker i seg selv på et strukturelt behov for konkrete tilbud til målgruppen.

4.1. Konklusjon og anbefalinger

På bakgrunn av funnene i denne rapporten som peker på at både KLAFF og Ung Vesterålen reelt skaper sosial inkludering til en sårbar ungdomsgruppe, og svarer på et etterspurt behov for alternative, praksisorienterte læringsarenaer anbefaler vi at prosjektene forlenges i et

lenger tidsperspektiv eller at liknende modeller etableres på permanent basis. Vi har imidlertid ikke grunnlag i våre data til å vurdere hvordan et slikt tilbud bør organiseres og hvilken tjeneste det bør legges til. Ledelsen ved KLAFF finner det som nevnt hensiktsmessig at tilbudet er lagt til videregående skole, men andre organisatoriske modeller kan også tenkes.

Samtidig er det ingen grunn til å tro at behovet for et slikt tilbud kun er til stede i Salten og Vesterålen. Vi anbefaler derfor at Fylkeskommunen utarbeider føringer for hvordan liknende tilbud kan omfatte alle ungdommer som står utenfor utdanning eller arbeid, uansett bostedskommune. Her bør man være oppmerksom på å finne en passende balanse mellom å være et åpent lavterskeltilbud med andre rammer enn i ordinær skole, og samtidig skape reell utvikling og kompetanseheving.

Til slutt vil vi anbefale at det vurderes om det er mulig å styrke KLAFF og Ung Vesterålen sin rolle i det forebyggende arbeid med å forhindre frafall i videregående skole før det er en realitet. Hindrene som Ung Vesterålen har møtt i lovverket (når det gjelder muligheten for å ta inn samarbeidselever uten lang ventetid og papirarbeid) fremstår som en barriere for at tilbudet i enda høyere grad kan benyttes for å fange elever *før* de faller ut av videregående opplæring. Med tanke på at frafall fra videregående skole som regel skjer som følge av en lenger prosess som går over tid, er det avgjørende at det utvikles gode forebyggende tiltak, og da fremstår det lite hensiktsmessig at lovverket spenner ben for innovative løsninger.

Avsluttende anbefalinger fra involverte aktører

I intervju med både ungdommer, ansatte og ledelse ved KLAF og Ung Vesterålen, spurte vi om de hadde noen anbefalinger til andre som måtte ønske å etablere et liknende tilbud basert på de erfaringene de har gjort seg. Avslutningsvis presenterer vi de anbefalingene som aktørene trakk frem:

Ungdommenes anbefalinger:

- Tilbudet bør *ikke* være plassert i et skolebygg.
- Tilbudet bør plasseres sentralt, på en plass med kollektivtilbud. I tillegg bør man ta høyde for at ungdommer som sliter med angst kan ha store utfordringer med å ta kollektiv trafikk på egen hånd, og kan ha behov for transport med taxi.
- Tilbudet bør ta høyde for at ungdommen må få utvikle seg i ulikt tempo. Krav om for eksempel å bestå eksamen kan føre til nye nederlag.
- Tilbudet bør legge til rette for at ungdommene kan holde på med praktiske og kreative prosjekter. Man bør tenke på at ungdommene skal få lære på andre måter enn i skolen. Dette handler i stor grad om en ungdomsgruppe som ikke har erfart mestring i det ordinære skoletilbudet.
- Varm mat, felles matlaging og felles måltider skaper en god sosial arena og bidrar til sunt kosthold. Samtidig lærer man bedre når man får mat.
- Det er viktig at ansatte i tilbudet samarbeider med andre tjenester ungdommen har kontakt til. Det bør tilrettelegges for at ansatte i tilbudet kan være med ungdommene i møte med andre tjenester, som f.eks. NAV. Dette skaper trygghet.
- Tilbudet bør fokusere på mental helse.
- Man bør vurdere aldersgruppen. Hvorfor skal folk som er litt eldre ikke få samme tilbud?
- Turdag og aktiviteter utenfor huset gir god avveksling. Mange av ungdommene kommer seg ikke ut ellers.
- Det viktigste er å skape en trygg arena og gi ungdommene mulighet til å bygge opp selvtilliten.

Anbefalinger fra ansatte og ledere:

- Tilbudet bør være forutsigbarhet og ha lengre tidshorisont.
- Det tverretatlige samarbeid i arbeidet rundt deltakerne er avgjørende. Samtidig bør man ta høyde for potensielle utfordringer i samarbeide på tvers av sektorer.
- Det må være nok ressurser og nok ansatte til å bruke tid på hver enkelt deltaker, for at man skal få til skreddersydde tiltak og reel utvikling.
- Det bør legges til rette for at deltakerne kan tilbys undervisning i flere fag av relevante faglærere.
- Tilbudet bør legges i egnede lokaler med praktiske verksteder og utstyr.
- Det er en fordel at tilbudet er plassert i sentrum, på grunn av offentlig transport og nærhet til butikker. Sentral plassering gir også mer «anonymisering» til tilbudet.
- Man bør tenke på at lokalene skal føles hjemlige og ikke ha institusjonspreg. Stedet skal føles som en trygg arena for ungdommene.
- I stedet for fraværstiltak kan man ha «nærværstiltak».

REFERANSER

- Albæk, K., Asplund, R., Barth, E., Lindahl, L., Simson, von, K. & Vanhala, P. (2015). *Youth Unemployment and Inactivity: A Comparison of School-to-Work Transitions and Labour Market Outcomes in Four Nordic Countries* (TemaNord 2015:548). Copenhagen: Nordic Council of Ministers.
- Alexander, K.L., Entwisle, D.R. & Horsey, C.S. (1997). From first grade forward: early foundations of high school dropout. *Sociology of Education* 70 (APRIL): 87–107.
- Anvik, C. H., & Waldahl, R. H. (2016). *Når noen må ta regien. Om unge med psykiske helseproblemer: utfordringer, tiltak og samhandling på Island, Færøyene og i Norge*. NF rapport
- BarnUnge21-strategien (2021). *Ut av blindsonene. Strategi for et samlet kunnskapsløft for utsatte barn og unge*.
- Baruch, Y., & Holtom, B. C. (2008). Survey response rate levels and trends in organizational research. *Human Relations*, 61(8), 1139–1160. <https://doi.org/10.1177/0018726708094863>
- Breimo, J.P., Anvik, C. H., Lo, C., Olesen, E. S. B. (2022). *Mot bedre samarbeid? Betragtninger fra studier av norske velferdstjenester*. Universitetsforlaget.
- Emmel, N., Hughes, K., Greenhalgh, J. og Sales, A. (2007). Accessing socially excluded people- Trust and the gatekeeper in the researcher-participant relationship. *Sociological reseach online*, 12(2).
- Fallis, R., & Opotow, S. (2003). Are students failing school or are schools failing students? Class cutting in high school. *Journal of Social Issues*, 59:103–119.
- Fergusson, D.M., Horwood, L.J. and Ridder, E.M. (2005). Show me the child at seven: the consequences of conduct problems in childhood for psychosocial functioning in adulthood. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Vol. 46, (8): 837–849.
- Fyhn, T., Radlick, R.L. & Sveinsdottir, V. (2021). *Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET). En analyse av NEET-kategorien*. Norce og KS FoU
- Hastrup, K. (2009). Videnskabelig praksis - det etiske felt i antropologien. I Hastrup (Red.) *Mellem mennesker - en grundbog i antropologisk forskningsetik* (s. 9-29). Hans Reitzels Forlag.
- Hauger, B. (2021). Appreciative Inquiry: Å skape en bedre verden gjennom forestillinger som begeistrer! I: Heimburg, D. von, & Ness, O. (Ed.). *Aksjonsforskning: samskapt kunnskap som endrer liv og samfunn* (1. utgave.). Fagbokforlaget.
- Hyggen, C. (2015). *Unge utenfor utdanning og arbeid i Norden*. Nordisk Ministerråd. <https://doi.org/10.6027/TN2015-536>

- Hyggen, C. & Ekhaugen, T. (2021). *Samfunnsøkonomisk vurdering av marginalisering og utenforskap* (Rapport nummer 2021-42). Oslo Economics.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/015adcd9442b462e998821e3ee1b2973/samfunn-sokonomisk-vurdering-av-marginalisering-og-utenforskap-oslo-economics.pdf>
- Jimerson S., Egeland, B., Sroufe, L. A. and Carlson, B (2000). A Prospective Longitudinal Study of High School Dropouts Examining Multiple Predictors Across Development. *Journal of School Psychology, Vol. 38, No. 6*: 525–549.
- Olsen, T., Hyggen, C., Tägtström, J. & Kolouh-Söderlund, L. (2016). Unge i risiko – overblik over situationen i Norden. I: *Unge, udenforskap og social forandring. Nordiske perspektiver*. (s. 39–68). Frederiksberg: Frydenlund Academic.
- Opplæringslova (2023). Oppfølgingstenesta § 3-6. <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61/§3-6>
- Meld. St. 21 (2020–2021). *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20202021/id2840771/?ch=1>
- NFK (2023). Presentasjon KLAFF 09.05.2023 v/ass. rektor. PowerPoint presentasjon, Nordland Fylkeskommune
- Ness, O. (2021). *UngInvest AIB. Oppsummering og drøfting av evalueringer og forskning på UngInvest AIB – Delrapport 2*. NTNU
- Redalen, K., Ellingsen, I. T., Studsrød, I., & Willumsen, E. (2013). Portvakt eller døråpner – Å rekruttere informanter til barnevernsforskning. *Tidsskriftet Norges barnevern, 90(1)*, 19–31. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2013-01-03>
- Saunders, B., Kitzinger, J., & Kitzinger, C. (2015). Anonymising interview data: challenges and compromise in practice. *Qualitative Research, 15(5)*, 616-632.
<https://doi.org/10.1177/1468794114550439>
- SSB (2020). *SSB ANALYSE 2020/01: OVERGANG FRA UTDANNING TIL ARBEID. Dårligere start på arbeidslivet for lavt utdannede*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/darligere-start-pa-arbeidslivet-for-lavt-utdannede>
- Udir (2023). Ungdom uten og utenfor vgo. [statistikk] <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/ungdom-uten-og-utenfor-vgo/>
- Videt, L.L. & Waldahl, R. H. (2023). *Problematisk skolefravær – årsaker, tidlig identifisering og kartlegging. En redegjørelse av kunnskapsgrunnlaget*. Nordlandsforskning.
- Waldahl, R. H. & Olesen, E. S. B. (2022) *Ungt utenforskap i Møre og Romsdal*. NF rapport.
- Wulf-Andersen, T., Follesø, R. & Olsen, T. (2016). Unge, udenforskap og social forandring – nordiske perspektiver. I Wulf-Andersen, Follesø & Olsen: *Unge, udenforskab og social forandring. Nordiske perspektiver*. Fredriksberg: Frydenlund Academic.

NF-RAPPORT NR. 8/2023

ISBN (DIGITAL): 978-82-7321-877-3

ISSN (DIGITAL): 2704-0348

